

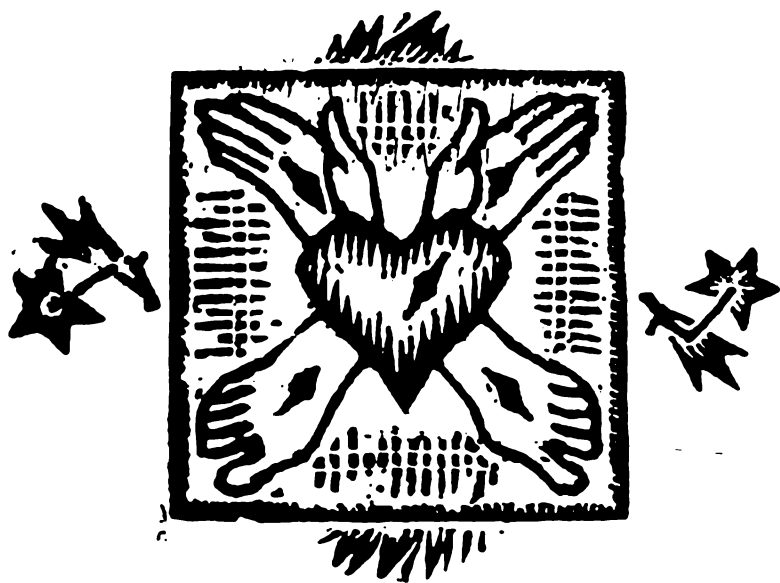
Robert Hugh Benson

HISTORIE

Richarda

Raynala

poustevníka

Z anglického přeložil

Antonín Ludvík Stříž

PATRI REVERENDISSIMO

* . * * * * * . * * * * * . * . * . * .

ET

CVIDAM NESCIENTI

HVNC LIBRVM.

D.

**„Nullum magnum ingenium sine mixtura
dementiae fuit“ (Sen. de tranq. 17, 10)**

ÚVOD

V zimě r. 1903-4 nahodilo se mi prodliti několik měsíců v Římě.

Mezi jinými řeholními domy, které nedávno jejich praví vlastníci vykoupili od Vlády, byl dům (jehož Řádu ze sobeckých příčin nechci určitě označiti), stojící v bludišti úzkých uliček mezi Piazza Navona a Piazza Colonna; to však přece budiž pověděno, že to jest Řád, který, ač v Itálii málo znám, měl několik domů v Anglii až do vlády Jindřicha VIII. Jako tolik jiných Řádů tehdy, jeho údové se odstěhovali nejdříve do Francie a potom do Itálie, kdež se udržel v nuzném stavu do dneška.

Řeholníci mohli vzíti s sebou za toho exodu před půl čtvrtým stoletím část knihovničky jež byla v anglickém mateřském domě, a několik z těch rukopisů se dochovalo do dneš-

ka; mnoho jiných však jistotně přišlo na zmar, neboť v seznamu knih, které jsem tam prohlížel jednou v březnu 1904, spatřil jsem několik titulů, o nichž mi kněz knihovník pravil, že příslušné svazky se ztratily. Asi u šesti titulů však byla hvězdička, a na mou otázku po smyslu toho znaménka bylo mi řečeno, že značí, že kniha ta byla přeložena do francouzského a jest zachována v knihovně.

Jeden z těch titulů zvláště vábil mou pozornost. Zněl takto: VITA ET OBITUS DNI RICARDI RAYNAL HEREMITAE.

Když jsem si přál viděti ten svazek a jeho společníky, byl jsem zaveden k zaprášené polici v malé knihovně v patře, a bylo mi nabídnuto, ať tam zůstanu, chci-li, dvě hodiny, až do zvonění Ave Maria, kdy se zamkne.

Když knihovník, dlouho pokyvuje hlavou a usmívá se, odešel, vzal jsem těch půl tuctu knih a zanesl jsem si je na stůl u okna a až do Ave Maria jsem v nich listoval.

Svazek, jehož titul zvláště vábil mou pozornost, byl kvartový manuskript, psaný, jak jsem se dohadoval z kalligrafie, koncem 16. století; pozdější ruka připsala v čelo každé kapitoly obsah a příhodný citát z žalmu. Ale

knihy byla v hrozném stavu, bez vazby, a neobsahovala než částku. Poslední stránka byla číslována „341“ a první „129“. Asi sto dvacet osm stran tedy jistotně se ztratilo na začátku a nevím kolik na konci; ale v tom, co pozůstalo, bylo dosti pohlcující moci a udrželo mne to na nohou u okna, až vrásčitá tvář knězova znovu tam nahlédla s oznámením, že nechci-li přespati v knihovně, třeba ihned jíti.

Na druhý den o devíti hodinách přišel jsem tam zase; a po rozmluvě se superiorem šel jsem znovu, maje klíče ve své moci, dávku psacího papíru a fontánové péro v ruce a sandwichy v kapse, do zaprášené světničky pod krovem.

Tuto řadu aktů, vyjímaje tu rozprávku, opakoval jsem celých čtrnáct dní, a vraceje se v dubnu do Anglie, nesl jsem si úplný anglický zpětný překlad oné „Vita et obitus Dni Ricardi Raynal Heremitaie“, a ten nyní vydávám, v minulých osmnácti měsících opraviv leckterá slova a připsav poznámky.

Jest nutno pověděti něco o knize samé, ale nebudu trudití svých čtenářů unavujícím přehledem důvodů, které mne přivedly k mým mi-

něním o věci; pravím jen, že ponejvíce se najdou v textu.

Vypravuje se tu život jednoho z toho velikého sboru anglických poustevníků, kteří kvetli asi od počátku čtrnáctého věku do polovice šestnáctého, a napsal jej, patrně pro lid vesnický, jeho farář Sir John Chaldfield, jenž byl, jak se zdá, milý, nábožný a rozpravný muž a dlouho přečkal svého duchovního syna. Celá první část života mistra Richarda Raynala jest nám úplně neznáma, kromě zpráv, že rodiče mu umřeli v mládí a že byl vychován v Cambridge. Asi že předcházející život jeho vypsán byl na těch sto dvaceti devíti stránkách počátečních, jež se nás nedochovaly. Jest též velmi mrzuto, že se poslední stránky ztratily, neboť tím jsme zkráceni asi o úplné a zevrubné vypsání všeho, co příslušelo k pohřbu v šestnáctém věku, jakož i vylíčení procesí do kraje a obřadů konaných při jeho uložení. Byli bychom se též doslechli dosti určitě (neboť Sir John svou zálibou k podrobnostem podobá se denníkovému zpravodaji) o způsobu, jak pověst jeho přítele se rozšiřovala a jak poutníci putovali k jeho ostatkům. Bylo by bývalo zajímavo sledovati

první stupně neautorisovaného kultu osoby dosud nekanonizované. Co pozůstalo z knihy, jest jen zpráva o posledním týdnu života mistra Richarda a o jeho skonání za zvláštních okolností ve Westminsteru v ložnici králově.

Jest nemožno zvědět na jisto, kdo byl ten král, ale kloním se k víře, že to byl Jindřich VI., zakladatel Etonské Koleje a Královské Koleje v Cambridge, jehož život se skončil v takové tragedii na sklonku patnáctého věku. O králově není zmínky od začátku do konce, a z této příčiny i z jiných kloním se k ještě určitějšímu vymezení a usuzuji, že dobou, o které kniha mluví, byla doba před rokem 1445, kdy král se oženil, maje věku dvacet tři léta.

Jsou-li tyto dohady správné, byl by kardinálem, o kterém se mluví v knize, kardinál Beaufort, biskup winchesterský a příbuzný králův.

Toto vše jest arci nutně pochybné tím, že překladatel anglického nebo latinského originálu s úzkostlivou péčí, jak se zdá, vypouštěl jména všech osobností, vyskytujících se u vypravování, až na jednu dvě bezvýznam-

né výjimky. Nevíme ani, v které stranu kraje sir John Chaldfield žil, ale podobá se, že to bylo někde na třicet neb čtyřicet mil od Londýna. Jsme však povinni omluviti písaře cizince; asi že anglická slova byla pro jeho pojímání nesrozumitelná a barbarská; a zdála se též nezávažná vůči zájmu o mystické a duchovní zkušenosti, v knize zapsané.

O těchto zkušenostech jest nesnadno napsati moudře v tomto praktickém věku.

Mistr Richard Raynal byl, jak se zde jeví, velmi neobyčejný mládenec, veliké osobní krásy, krajní prostoty a jakési magnetické přitažlivosti. Věřil též o sobě, že jest v přímém a stálém spojení s Nadpřirozenem, a byl by nyní prohlášen za náboženského fanatika, hluboko nasáklého pověrou. Jeho farář v tyto dny též by byl uznán jen o málo lepším, ale v tu dobu, kdy oba žili, byli asi v značné úctě a vážnosti. Dovídáme se vskutku, že posléze byla postavena nad tělem Mistra Richarda kaple, a že setam putovávalo; a nejspíše kdyby konec díla se nám byl zachoval, našli bychom tam záznam o zázracích, jež se udály u schránky jeho ostatků. Ale všechny stopy po té schráně zmizely — patrně za kruté akce Jindřicha

VIII. — a jméno Richardovo jest hagiologii neznámo, třebaš jeho farář tak důvěřoval v jeho budoucí beatifikaci.

Jest však zajímavo všimnouti si, že v náboženství Mistra Raynala jako v náboženství Richarda Rolle, poustevníka hampolského, jeví se něco z toho vzkličivšího kvietismu, který maně se přiměšoval do víry některých anglických samotářů. On nábožně poslouchával Mši a přijímal svátosti a na svém smrtelném lůžku byl vypraven na onen svět, po svém vlastním přání, všemi úkony, které předpisuje katolická Církev. Jeho chování ke kněžství též ho poněkud odlišuje od jeho druhů, kteří se bezmála chlubivali zjevným uspokojením, že nejsou „mnichy, ani bratry ani kleriky“. V jiných věcech jest dobrým typem těch zvláštních samotářů, kterých bylo tehdy v Anglii plno, kteří nebyli zavázáni sliby, ale sloužili Bohu, jak se jim líbilo, nezdráhajíce se občas choditi mezi své vrstevníky, cítili-li se k tomu povoláni, a na které se pohlíželo s úctou nebo s pohrdáním, podle mínění, jaké si o nich učinili jejich pozorovatelé, ale kteří jistotně žili život prostý a zdravý a vydávali do jisté míry svědectví o existenci Moci nadpřirozené,

jejíž výzvou (jak oni věřili) povolání byli k celibátu, odloučenosti, práci a modlitbě.

Zvláštní těž jest sledovati fantastickýma očima sira Johna paralely mezi utrpením Mistra Richarda a utrpením Kristovým. Zajisté že žádná neuctivost není zamýšlena. Důmnivám se, že kdyby sir John se měl hájiti, řekl by, že život každého pravého křestana nezbytně se přibližuje životu Kristovu, pokud jeho duch je stotožněn s Duchem Božím, a že se to někdy ukazuje i v jemných podrobnostech.

Není potřebi mnohem více dodávati v tomto úvodě, — (nebot' příběh sám poví svoje) — jen podotýkám, že zpětný překlad francouzského fragmentu do angličiny byl mi zdrojem značné radosti. Přičinil jsem se co nejvíce, abych jej převedl do angličiny téže doby, i s jeho alliteracemi, uvolňuje se jen od zbytečných archaismů a zejména od libovolného pravopisu. Ale ne jeden solecism asi mám na svědomí. Pokusil jsem se též objasniti text poznámkami pod čarou, v nichž jsem vyložil, čeho se mi zdálo potřebi, a připojil jsem překlady k četným latinským citátům,

v nichž si sir John libuje po obyčejí své doby. Dlužno, bych se omluvil za tyto poznámky — (bývajíť poznámky vždy nudny) — ale nevymyslíl jsem jiné možnosti, jak text objasniti. Čtenář, kterému nejsou po chuti, může jich vždy bez valné ztráty pominouti.

Styl sira Johna bývá někdy poněkud těžký, zejména když píše podrobně o mystických zkušenostech svého přítele, ale má jistou schopnost slovní malby (nezvyklou v té době) ve věcech přírody i milosti, a jediné když psal věci příliš běžné nebo temné, dovolil jsem si, ač velmi nerad, vypustiti jeho pozorování. Všecka taková vypuštěná místa jsou však, jakož i zvláště nesrozumitelná tvrzení a poukazy, vyložena v poznámkách.

Co do funkce knihy, aspoň od té doby, co byla přeložena francouzsky, možno se téměř bezpečně dohadovati, že slouživala k hlasité četbě v rejektáři. K tomuto domněni jsem přišel pozoruje rozdělení její na kapitoly a quasitexty připojené ke kapitolám. Texty ty jsou rozmanité, ač všecky vybrány z knihy Žalmů; ale jejich aplikace na látku následující bývá někdy podivínská, často mystická a tu a tam všední.

Dostane-li se knize nějaké sympathie u anglického čtenářstva — (náhoda, o které mám své pochybnosti) — doufám, že někdy budoucně vydám jiné z rukopisů ještě uložených v podkrovní jizbičce mezi Piazza Navona a Piazza Colona v Římě, k nimž mi byl šlechtěně přislíben volný přístup.

Povinen jsem vysloviti svou vděčnost superiovu řádu — (jehož geniovi, sdruženému s geniem jiného, věnuji tuto knihu), že mi dovolil vydati svůj manuskript, Domu Robertu Maple, O. S. B., za velmi užitečná poučení a pomoc ve příčině anglické mystiky; a Mme. Germainové, jež zjistila poukazy a vyložila nesnadná místa a přispěla mi svým povzbuzením.

ROBERT BENSON.

Cambridge, svátek sv. Petra a Pavla, 1915.

Jak sir John navštívil mistra poustevníka a zastal ho v kontemplaci

Protexit me in abscondito tabernaculi sui.

Schránil mne v skrytosti stánku svého. — Žalm xxvi, 5.

Rukopis začíná přetržen, navrškou stránky.

... Bylo to o nešporách čtvrtého dne potom o Božím Těle, co svatý Jiljí, jak se domnívám, mi vnukl, abych navštívil mistra Richarda. I dal jsem si zase na hlavu klobouk a vzal svůj kožešinou obšitý plášť, neboť jsem myslel, že bude chladno, než se vrátím domů; a vydal jsem se do lesa. Vstoupiv tam, velmi jsem byl nadšen krásou světla; po mé pravici svítilo

slunce lískovím, a nad hlavou měl jsem líbez-
nou zelenou klenbu listí; a na pravo i na le-
vo prostíral se koberec květů tak modrých,
jako flanderské sklo nad oltářem. Dostalo se
mi od mistra Richarda, ačkoliv byl o třicetlet
mladší než já, mnoha krásných naučení, a jed-
ním z nich bylo, že Boží Velebnost mluví k
nám skrze díla svých všemohoucích rukou.
Proto když jsem viděl zelené světlo a zlato a
modro a mušky vesele tančící cestou, byl jsem
tím nadšen.

Na dolním konci lesa, jak víte, stezka se
povlovně sklání k říčce, a když vyjde z lesa,
na pravo i na levo jsou lučiny, jež tehdy zá-
řily žlutým kvítím. V předu říčka přetíná ces-
tu pod lískami, a kde nyní se staví kaple nad
jeho tělem, na levo zadní stranou k lesu stál
jeho domeček.

Povím vám o tom o všem, jak jsem to tehdy
viděl; neboť poutníci to nyní všecko kolem
dokola ušlapali, a říčka jest všecka zkalena
od zedníků, kteří přišli stavět druhou kapli na
místě, kde se mistr Richard koupával, nejdří-
ve proti pokušením nepřítelovým a později
též z čistotnosti — (neboť nikdy jsem neslychal
o poustevníku tak čistotném jako tento mladý

muž, který brzy a přes svoje mytí, na prosby naší Paní a svatého Jiljí bude vyhlášen mezi blažené služebníky Boží.)

Louka byla půvabným kruhem trávy a na všech stranách vroubena stromy kromě na té, kdež byla branka. Svažovala se k říčce, jež plynula mělko po kamení, a přes ni běžela stezka od poustevny k túni, tvrdo ušlapaná nohama mistra Richarda, neboť přebýval tam tehdy čtyři léta od svého příchodu z Cambridge. Mimo tuto stezku byla tam ještě jiná, jež obtáčela louku, a tou se procházel s Bohem. Viděl jsem ho tam několikrát od branky, s rukama sepiatýma prst k prstu a s očima otevřenýma, ale nic nevidoucima; a nebýti hříchu v mé duši (kteréž Bůh budiž milostiv!), býval bych též viděl nebeskou družinu, která často přicházela za ním a o kteréž mi vyprávěl.

Před chyžkou prostíral se dlouhý záhon, na němž svatý mládenec pěstoval boby, když byl na ně čas, a jiné zeliny v jiné časy; neboť těmi a oříšky z lískového háje a travinami, jichž jmen neznám (ačkoliv mi mnohokrát říkal jejich jména), a vodou z říčky udržoval se na živu. Po obou stranách chyšky stál veliký hloh; právě pro ně vystavěl si tam svůj domeček,

neboť on znal vlastností a božské významy takových věcí.

Domeček byl z proutěného pletiva, omaného hlinou z potoka, a pokryt slaměnými došky. Měl dřevěné dveře, jež zapírával, aby se z venčí neotvíraly, když se modlil, ale ne když spal, a na protější straně vysoko bylo čtvercové okénko, hledící do zeleného lesa. Z týchž dveří byl udělán nový oltář Svatého Jiljí, neboť domek po jeho smrti se shroutil a vítr rozvál hlinu i proutě, a poutníci si už všecko roznegli. Dveře vzal jsem si já, když jsem se vrátil a viděl, že on se odebral dveřmi nebeskými k našemu Pánu. Domek uvnitř byl do kruhu, dobré tři kroky napříč, s klenutou střechou jako včelí úl, po krajích zvýši člověka a uprostřed o polovici vyšší. Na levo ležela sláma, sloužící mu za lůžko, a nad ní na zdi visel plátěný čtvereček, který potom si vzal do Londýna a na kterém bylo vyšito pět drahých ran našeho Spasitele. Na pravo stál dřevěný stůl, u něhož někdy sedával při modlitbě, a na zdi za ním polička a v ní několik lahví a v jiné přihrádce několik svatých ostatků, jež nyní jsou v kostele, a v jiné jeho šest knih; a nad tím nahoře

křížek s naším Pánem, velmi hrubý, neboť on říkával, že oči duše nemají býti spoutávány očima tělesnými, a že náš Pán se mu často ukázal jasněji a věrněji, než kterýkoli řezbář neb malíř by ho udělal. Na okně stála soška Matky Boží, postavená tam, jak mi pravil, na rozhled po zeleném lese, neboť ona byla matkou všeho živého a obnovila, co Eva byla zkazila.

Ani vám nemohu vypověděti, milé dítky, jaký byl na tom místě pokoj. Ten domeček a úplně okrouhlá louka, obrostlá stromy, byly mi vždy sídlem rajským. Nebylo tam slyšeti ani hlásku, kromě zpěvu ptactva a šumění vody a větru ve stromech; a nebylo viděti jiného světa než ten, leč v zimě, kdy proti chyšce větvemi prosvítal kopec, asi tři sta kroků odtud. Na všech ostatních stranách čněl les k obloze. Myslím, že zvířata znala pokoj toho místa. Viděl jsem nejednou jelena, an bez bázně se díval mistru Richardovi, když kopal nebo chodil svou cestičkou; čermáčci létali s ním, a srstnatá stvořeníčka sedávala kolem něho s nastřaženými ušima. A vyprávěl mi také, že od té chvíle, co přibyl na to místo, nikdy země ta nebyla skropena krví,

leč jeho, když se drhl. Kolčava nikdy tam nezaběhla, ač králíků tam bylo hojně; jeleni tam nikdy se neutkali bojem, ač místo bylo by líbezným zápasištěm. Byl to pokoj, jenž převyšoval porozumění, a co ten pokoj jest, vykládá nám apoštol.

Tam jsem tedy přišel na Boží Tělo k večerou, před třiceti lety, když slunce se chýlilo zapadnouti za brankou, kterou jsem vcházel, a můj stín ležel polopříčně na louce přede mnou.

Zdálo se mi, že něco jest v nepořádku, ale nevěděl jsem co; bál jsem se poněkud, Mistra Richarda nebylo viděti, ale jeho dveře byly dokořán, i usoudil jsem, že se nemodlí. Vstoupiv na cestičku, uzřel jsem, nad čím jsem užasl. Kolem chyšky bylo kolo zvířat, králíčků sedících na slunci i v stínu, nepasoucích se, ač byla doba pastvy, a kráčeje blíž, viděl jsem jiná zvířátka. Divoká kočka se lísala v stínu lískoví, vrtíc ocasem; jelen se dvěma laněmi stál pod bukem, a kanec se díval přes břeh, proti němuž stála chaloupka.

Když jsem přišel a nahlížel do dveří, zvířátka se nehýbala.

A toto jsem viděl v chyšce.

Svatý mládenec seděl u stolu, s rukama přimknutýma na boky a s očima otevřenýma, a díval se k obrazu našeho Spasitele na pravo.

Viděli jste jeho svaté a neporušené tělo, ale za živa bylo rozdílné od toho. Nebylo mu tehdy přes dvacet let a byl krásy takové, že k němu přitahovala zraky lidí.* Jeho vlasy byly, jak je znáte: přímé, smědé, ořechové, splývající na ramena; a měl nejčistší rysy obličeje, jaké jsem kdy spatřil. Vlasy mu poněkud clo-nily jeho rovné čelo; nos měl rovný, s jemnými chřípěmi; horní ret měl úzký a nerostlo na něm vousů, a ret dolní plný a krátký, a okrouhlou rozštípenou bradu; obočí tmavé a kle-nuté; celý obličej hladký a hubený a neoby-čejně čisté bledosti; měl zakřivené hrdlo, bledě osmahlé sluncem, ačkoli barva jeho těla, jak jsem slyšel, byla prý běloučká jako mléko. Oblečen býval vždy v bílou suknicí vespod a hnědou kutnu bez rukávů na ní, barvy svých vlasů, jež mu byla po kotníky, a stažen byl koženým pasem. Chodil bos, ale když vycházel, míval veliký klobouk na ramenou. V chůzi pohyboval se zvolna a nesl se zpříma. Ruce

***Tof doslovné rčení, užitě Richardem Rollem.**

měl jemné a útlé a byly osmahly jako jeho tvář a krk.

Povídám vám, že nikdy jsem neviděl takové udivující krásy na smrtelném člověku; a jeho duše byla ještě roztomilejší. Není divu, že Boží velebnost se v něm kochala a že svatí přicházivali a procházeli se s ním. Nebylo mu podobného muže niženy. Měl sivé oči ženské, ústa a bradu mužské, ruce paní a postavu statné panny. Já býval jsem vždy malý, jak víte, a když jsem někdy kráčel s ním, vrškem hlavy dosahoval jsem mu zrovna po uši.

Mistr Richard, jak jsem pravil, seděl tehdy u svého stolu, s koleny u sebe a s rukama přimknutýma na boky své stolice. Bradu měl poněkud povýšenu a byl tich jako pařez. Tímto způsobem, to jsem věděl, prodléval někdy v silné kontemplaci; a věděl jsem také, že mne neuslyší ani neuvidí, dokavad se nepohne. I pozoroval jsem ho nějakou vteřinu, a jí mala mne ještě větší bázeň, jak jsem naň patřil; neboť toto jsem zřel:

Se spánků kanuly mu po tvářích drobné krůpěje potu na jeho hnědou kutnu, a to ačkoli byl chladný večer a jeho rýč visel na dřevěném hřebě pod oknem. (Byl to rýč, který

jste viděli v kostele, s křížovým držadlem, uhlazeným jeho svatýma rukama.)

Díval jsem se chvíli a bál jsem se ještě víc. Zdálo se mi, že v poustevně jest něco, čeho jsem nemohl uvidět. Pohlédl jsem na okno, a nebylo tam nic než zelené lískové listí; pohlédl jsem na jeho lůžko, na hladké hliněné stěny a podlahu, a na klenutý strop, a děrou uprostřed, kterou vycházel kouř, když rozdělal oheň, viděl jsem zase listí a večerní oblohu. Než místo bylo čehosi plno; byla tam nějaká energie nebo nějaký zápas, nevěděl jsem jaký: nějaká bytost tam bojovala o něco.

Tu jsem se náhle tak zděsil, že jsem se neosměloval zůstat tam, i vrátil jsem se zase cestičkou a šel k dolnímu konci louky k řece.

**Ó slovu od Boha, jehož se dostalo
mistru poustevníkovi, a jak on je vy-
kládal**

*Vias tuas, Domine, demonstra mihi:
et semitas tuas edoce me.*

**Ukaž mi, Pane, cesty své, a stezkám
svým mne nauč. — Žalm xxiv. 4.**

**Jak jste se naučili ode mne a já od mistra
Richarda Raynala, v člověku jest trojice při-
rozeností. Jest v něm přirozenost, kterou se
stýká s věcmi hmotnými — jeho patero smys-
lů; přirozenost, kterou obcuje s všemohoucím
Bohem a svatými — jeho nesmrtelná duše
a její mohutnosti; a posléze ta, kterou obcuje
s lidmi — jeho nižší rozum, jeho mysl, řeč a
podobné. Každá přirozenost má svůj vlastní**

účel, ačkoli sobě navzájem posluhují. Ušima poslouchá Slovo Boží, svou nesmrtelnou duší vnímá Boha Všemohoucího z toho, co viděl očima; svým rozumem poznává přirozenost květin a doby k setí a k sklizni. Tato trojice buď jest zasvěcena Bohu nebo nepříteli. Není pravda, jak někteří říkávají, že jen duší se poznává Bůh nebo slouží se mu, a že druhé dvě přirozenosti jsou nečisty. Můžeme Bohu sloužiti kopající rukama, hovořice přátelsky se svým sousedem, i tím, co jest nejvyšší ze všeho, rozjímáním.

Toto činíval mistr Richard, následuje Viktorinů, ale ne úplně. Snažil se sloužiti Bohu stejně vším, a proto považují jeho život za nejvyšší, jaký jsem kdy poznal. Říkal, že kope-li člověk, hovoří-li přes branku se sousedem nebo rozjímá-li Boží Bytnost, tím vším stejně může sloužiti Bohu. Neviděl nic podružným, neboť všemohoucí Bůh stvořil trojici přirozeností k svému obrazu a zamýšlel tím vlastní úkol pro každou. Zavrhujíce kopání nebo hovor, nepoctíváme tím kontemplace; a toto říkával, ačkoli krom toho říkával, že někdo toho nemůže, an shledává, že jedno vytrhuje z druhého. Já však soudím, že jeho

život byl životem nejtěžším, neboť on konal všecko to trojí a nestrpěl, aby jedno vytrhovalo z druhého.

Největší nesnází takového života bývá poznati, kdy třeba povoliti tomu a kdy onomu, kdy kopati, kdy hovořiti a kdy rozjímati; a říkával mi, že na to jsou dva vůdcové, jež Bůh Všemohoucí posílá — jedním jest vnější okolnost a druhým vnitřní poznání, a že on se řídí tím, který volá zřetelněji. Chtěli rozjímati a přišel-li soused hovořiti s ním, tož postřehl-li jasně souseda, ustával v rozjímání, nepostřehl-li ho, rozjímal dále. A opět vynořila-li se mu mocně myšlenka na rýč nebo vzpomněl-li si, že slunce brzy vyjde a jeho bob že není zalit, opět nechával rozjímání a ryl nebo nosil vodu.

Na to jest potřebí jedné věci, a to pevné a klidné prostoty. On nezačínal ničeho, dokavad jeho duch nebyl kliden. Přítel Boží jest povinen býti jako malé dítě, jak nám praví Evangelium, a když duše jest klidna, není nesnadno poznati, co třeba činiti. První tedy úlohou života samotářského jest uchovati si tento klid proti nepřítelovým útokům a nepokoji. A myslím, že ze všech, jež jsem kdy po-

znal, duše mistra Richarda byla nejklidnější a nejvíce podobna duši dítěte.

Když jsem nyní kráčel podél říčky, poznával jsem, že právě proto v kontemplaci zápasil; pot, jenž mu kanul po skráních, byl znamením útoku nepřítelových, a poznával jsem, že dobře, že jsem přišel. Jal jsem se sledovati, jak mne mistr Richard sám naučil, toho zřetelného vnitřního hlasu.

Snažil jsem se tedy uklidniti; pokřižoval jsem se a tiše se obrátil na svatého Jiljí, aby se za mne přimluvil u Boží Velebnosti, bych poznal, co říci a učiniti. Potom jsem se položil, jak jsem se naučil, k Božím nohám; zadíval jsem se na žluté kvítí a čistou hrčící vodu a širokou oblohu, a tu jsem pozoroval, že všecko ve mně i mimo mne utichlo. I čekal jsem a chodil tiše sem a tam, až mistr Richard vyšel ke dveřím své chaloupky.

Stál tam, myslím, celou minutu, sluncem ozářen na tváři i na hnědé kutně i na širokých bílých rukávech, než mne uviděl; byl jsem ve stínu lískoví. Po té pokynul rukama a vyšel mi zvolna a zpříma naproti, a já jda k němu viděl jsem, že zvířátka se vytratila. Byla asi již spokojena, že jejich mistr vyšel.

Přišel cestičkou velmi bled a vážný a klekl, jak obyčejně, o moje požehnání, i udělil jsem mu je; potom políbil mou suknicí, jako vždy líbával knězi, a vstal.

Nyní se vám pokusím vyložit vše, co povídal a jak to povídal.

Šli jsme spolu nemluvíce k domečku, a on vynesl stolicí na slunko, abych se na ni posadil, a sám si sedl na zemi u mne, s rukama sepiatýma na koleně a s bosýma nohama pod sebou. Neviděl jsem z něho než hnědé vlasy a krk a jeho statná ramena, schýlená do předu. Tu jal se mluvit. Jeho hlas byl pořád vážný a pevný.

„Jsem rád, že jste přišel, sire Johne; něco se vás mám zeptati. Nevím, co činiti. Povím vám všecko.“

Neříkal jsem nic, neboť jsem věděl, čeho si přeje; i zahleděl jsem se po louce k lískovi a po holubech zalétajících do lesa, a prosil jsem svatého Jiljí, aby mi vnukl, co říci.

„Toto vám chci pověděti,“ pravil. „Před čtyřmi dny jsem byl v kontemplaci, tam dole u říčky. V mém srdci bylo citelné teplo, o kterém jsem vám vyprávěl; jako bývalo dříve

než před rokem, od kdy jsem vyšel z cesty iluminativní. Nikdy, myslím, nebylo tak jasné a silné. Byl to ve mně náš Pán, a poznával jsem ho v sobě, jak se mi vždycky ukazuje; nemožu vám povědět, jaké to jest, ale na rukou a na nohou a na srdci a na hlavě měl růže. Nepřihodilo se mi mnohokrát, abych ho poznával tak jasně. Jeho Matka, věděl jsem, byla nedaleko za mnou, a divil jsem se, proč tak, a u ní byl svatý Jan. Potom jsem poznal, že Pán jest sám, ale víc nic; nevěděl jsem proč. Řekl jsem, co jsem mohl, a pak jsem poslouchal, ale On neřikal nic, a potom za chvíli jsem srozuměl, že jest přítomen v jiné podobě; že na jeho místě jest kdosi korunovaný zlatem místo růžemi, a nechápal jsem toho. Byl jsem tím udiven a zmaten, a teplo v mém srdci nebylo tak silné.

„Potom zmizel, a viděl jsem zase říčku pod sebou a listí nad sebou, a na čele byl mī vyrazil pot.

„Když jsem vstal, v mém srdci bylo poznání — nevím, zda od našeho Pána neb od nepřítele — že dlužno, abych opustil toto místo a šel s jakýmsi poselstvím ke komusi, jenž se mi zdál králem, ale poselství toho neznám.“

Milé dítky, bylo hrůza slyšeti tyto věci. Jak-živ takto nemluvil, co přišel před čtyřmi lety, než jednou, kdy byl na cestě purgativní a nepřítel se mu ukázal v podobě ženy. Ale tehdy byl vagonii a nyní byl kliden. Nežli jsem mohl promluvíti, on vyprávěl dál.

„Řekl jsem, že nesmím, že Bůh všemohoucí mne sem přivedl a přiměl mne postaviti si domeka dal mi louku a vodu a zvířata za přátele — že nejsem ani mnichem ani bratrem ani knězem, abych byl poslán tam neb onam — že nemohu jíti. Volal jsem k Němu, aby mi přispěl a zjevil mi svou vůli; a po té jsem šel večerět.

Od té chvíle, sire Johne, teplo mne opustilo. Vidím kvítí, ale nic není za ním; i světlo sluneční, ale není v něm žádné barvy nebeské. Můj duch jest v neklidu, nemohu odpočinouti ani rozjímati, jak náleží. Vystupoval jsem po stupních, jak jsem vám vyprávěl tisíckrát; odtrhl jsem se od světa, což jest první stupeň, až všecky věci viditelné se mi ztratily; potom jsem se odtrhl od svého těla a od svého rozumu tak, že jsem si nebyl vědom rukou ani srdce ani hlavy, ničeho než své holé duše; potom jsem opustil i tu, což jest třetí stupeň;

ale brána jest pořád zavřena, a náš Pán nechce promluvit ani odpovědět. Povězte mi, co mám učiniti, sire Johne. Jest to pravda, že to jest od našeho Pána a že mám jíti ke králi?“

Srdce mi umdlelo, když jsem to slyšel, a snažil jsem se umlčeti, co mi duše přikazovala za odpověď.

„Setrvalo to od té doby, milý synu Richarde?“ pravil jsem.

Sklonil hlavu. „Tedy mi není jiné záchrany než abych šel,“ odpověděl. „Dnes ráno když jsem patřil přes zeď na svátost, moje oči byly oslepeny: neviděl jsem nic než způsobu chleba. Bylo mi zůstatí na přisvědčení vírou.“

Znovu jsem se pokoušel umlčeti, co má duše mi pravila. Leč sama ta mohutnost, které mne mistr Richard naučil užívatí, obracela se proti tomu, čeho jsem si žádal. Ani jsem nevěděl do té chvíle, jak jsem miloval toho klidného svatého jinocha vážných očí — nevěděl jsem, leč až jsem pomyslíl, že se s ním mám rozejítí.

„Není to hřích“, pravil jsem, „co zatemnilo vaše oči?“

Viděl jsem, jak se tomu úkosem usmál, a pootočil hlavu ke mně.

„Moje hříchy nejsou ani černější ani bělejší, než byly vždycky“, pravil; „znáte je všecky, milý otče“.

„A chcete nás opustiti?“ zvolal jsem.

On rozpial ruce a položil jednu na moje koleno. Byl jsem zděšen jeho čistotou, ale jeho tvář se odvrátila a on neříkal nic.

Nikdy jsem neslyšel lesa v tu dobu podvečerní tak tichého, jako tehdy byl. Byla to chvíle, kdy, jak uvolnění mniši říkávají, ptáci říkají matutinum (ale mniši přísné kázně nazývají to kompletářem), ale tehdy nebylo v zeleném lese ani matutina ani kompletáře. Vše bylo v nejtišší bezhlesnosti, a stíny stromů na padesát kroků odtud stojících se připlížily a ležely u našich nohou.

Potom znovu promluvil.

„Povězte mi, co vaše duše vám praví“, ptal se.

Položil jsem ruku na jeho tmavou hlavu; nebyl jsem s to, abych promluvil. Tu on náhle vstal a s úsměvem patřil na mne, a slunce oblilo jeho vlasy září, jako by to byla jeho nebeská koruna.

„Děkuji vám, milý otče“, pravil, ačkoli jsem nepromluvil ani slova.

Potom se obrátil a šel do chyšky a mne nechal dívati se skrze slzy na zelený les a poslouchati drozda, který se rozezpíval na jednom hlohu. Věděl jsem, že se šel připravit.

Slunce už bylo zcela zašlo, než zase vyšel, a stíny byly jako závoj na zemi; jen žluté kvítí hořelo ohnivě přede mnou jako plaménky svící.

Měl v ruce čtyři knihy a láhvičku, klobouk na zádech a dřevěné opánky na nohou, jež míval na cestu před čtyřmi lety, než přišel k nám. Na prsou měl trny připíchnutý svůj malý plátěný obrázek pětiran. Přes paži si nesl svou druhou suknicí bílé rukávy a za pasem měl brašnu. Podával mi dvě z těch knih.

„Tyto budou vaše, můj otče,“ pravil; „knihu hodinek a *Regula Heremitarum* si vezmu s sebou a všecko ostatní své zboží a dvě druhé knihy zůstavím našemu Pánu, aby o nich rozhodl, krom láhvičky Quintessence.“

Vzal jsem dvě knihy a díval se na ně. Byla to mistra Hovedena *Philomela* a knížečka, kterou napsal o Quinte-Essenci.

„Ale budete jich potřebovati!“ zvolal jsem.
„*Philomelu* nosím v srdci“, pravil, „a Quinte-Essence, té budu míti dosti, budu-li jí po-

třebovati, a zde jest láhvička essence, jež byla udělána z krve. Páté — která jest ze zlata a ze stříbra, nemám. *Argentum et aurum non est mihi.*“*

(To byla láhvička, o které jsem se vám zmínil dříve. Byl to destillát jeho krve, podle metody Herma Trismegista.)

„Nevrátím-li se,“ pravil, „odkazuji všecko vám; a rád bych, aby se sloužilo šest mší; první zpívaná, *Requiem*; druhá ke cti pěti ran; třetí ke cti nanebevzetí; čtvrtá ke cti všech mučenků se zvláštní vzpomínkou svatého Krištofa; pátá ke cti všech vyznavačů se zvláštní vzpomínkou svatého Antonína poustevníka a svatého Jiljí opata; šestá ke cti všech svatých panen se zvláštní vzpomínkou svaté Anežky.“

Chápete, milé dítky, že on věděl, co ho potká, a že všecko předvídal; mluvil tak prostě jako člověk, který by šel jen do druhé vsi, dívaje se stranou ode mne do země. (Byl jsem tomu rád.)

Chtěl jsem, aby se rozžehnal se svou loukou. „Nebudu,“ pravil, „nosím ji s sebou, ať jdu kamkoliv.“

*„Stříbra a zlata nemám.“ (Skut. III. 6.“

Řak mne vzal pod paži, v druhé ruce maje svou kovanou hůl, a vedl mne k brance, neboť byl jsem tak oslepen, až jsem klopýtal.

Jen jedinkrát jsem promluvil, co jsme šli vzhůru tmavým lesem.

„A jaké bude vaše poselství“, ptal jsem se, „když přijdete ke králi?“

„Náš Pán mi to poví, až tam přijdu,“ pravil. Šli jsme vesnicí, temnou a téměř spící. Býval bych byl rád, aby zašel do některých domů a rozžehnal se s lidmi, ale nechtěl.

„Nosím je těž, kamkoli chodím,“ pravil.

Když jsme se poklonili Bohu všemohoucímu v kostele* a vyzpovídal jsem mladého muže a dal mu požehnání, vyšli jsme a stáli pod hřbitovní branou, kde později odpočívalo jeho tělo.

Byla jasná hvězdná noc a tak tichá, jako by byla půlhodinky nebem. Slavíci byli přestali tlouci skoro před měsícem, a jelenům nenadešla ještě doba říje; a to, jak víte, bývají hlavní zvuky, jež slýcháváme v noci.

Stáli jsme dlouho a naslouchali tichu. Věděl jsem dobře, co bylo v mém srdci, a poznával jsem nyní, co bylo jeho. Myslel na svou duši.

*T. j. Bohu ve Velebné Svátosti.

Obrátil se za chvíli na mne, a zahlédl jsem jasnou bledost jeho tváře a rysy jeho rtů a oči zasazené v jeho těžké vlasy.

„Znáte ten příběh o perském králi, sire Johne?“

Pravil jsem, že neznám; znal mnoho takových příběhů. Nevím, kde se jich dočetl.

„Byl jednou jeden král, jenž měl otevřené oči a díval se do nebe i do pekla. Viděl tam dva přátele, které byl znal v těle; jeden býval poustevníkem, druhý králem. Poustevník byl v pekle a král v nebi. Když se ptal po příčině toho, bylo mu řečeno, že poustevník jest v pekle pro své obcování s králem a král v nebi pro své obcování s poustevníkem.“

Rozuměl jsem mu, ale neřikal jsem nic.

„Tož se za mne modlete, sire Johne,“ pravil mistr Richard.

Pak jsme se políbili a on zmizel beze slovička bílou cestou.

Jak mistr Richard putoval: jak byl na Mši v kostele svatého Pankráce: jak přišel do Westminsteru: a o jeho rozmluvě s ankretem

Abyssus abyssum invocat: in voce cataractarum tuarum.

Propast volá k propasti: v hukotu jezů tvých. — Žalm xli. 8.

O svojí cestě a o svém příchodu do Londýna vyprávěl mi, když jsem se s ním znovu shledal na konci. Mluvil se mnou přes hodinu, a myslím, že jsem si zapamatoval skoro každé slovíčko, ale nemohu zapsati smíchu a pláče, který byl v jeho hlase za jeho vypravování.

Když se ubíral cestou pod stromy a pod hvězdami, se svou suknicí, s knížkami a jinými věcmi v mošně a kloboukem na ramenou, byl šťasten i zarmoucen.

Jest dvojí štěstí lidí smrtelných; štěstí tělesné a nedokonalé a závisící na okolnostech a na zdraví tělesném a podobných věcech; a štěstí duchovní a dokonalé, nezávisící na ničem jiném než na konání vůle všemohoucího Boha, pokud jest známa, i může člověk míti obojí zároveň, nebo jedno bez druhého. Mistr Richard měl jedno bez druhého.

Nejdříve nemohl snésti pomyšlení na to, co opustil — na svůj klidný domeček a louku a potok, ve kterém se mýval, a zvířata a lidi, kteří ho milovali, i vrhl se na druhé štěstí, aby nabral síly. Zatím než přišel k brodu, byl tolik proniknut touto lepší radostí, že se už mohl rozpomínati a říkati si, jak mi vyprávěl, že nosí s sebou vždycky, ať jde kamkoli, všecko, co opustil. Bylo to právě jeho učením, že neztrácíme ničeho, co jest dobrého a sladkého v minulosti, a že vyssáváme ze všech věcí jakousi tresť, jež zůstává v nás na vždy, a že každá duše milující jest pokladnicí všeho, co kdy milovala. Jen duše, které nemilují, zůstávají prázdný na tomto světě a *in saecula saeculorum*. Mnoho se o tom napřemýšlel cestou a než přišel tak daleko, až uznal za nejlepší lehnouti si bokem cesty, teplo, které ho před

čtyřmi dny opustilo, znovu se mu navrátilo.

Odbočil tedy s cesty, ohlížeje se po nějakém lískovém houští, a zvláštním vedením Božím našel takové houští s hlohem vedle. Našmátral suchého listí a nahrabal si ho, sňal se sebe brašnu a klobouk a pás a hnědý hábit a odepal pět ran a připíchl si je zase na bílé spodní roucho. Potom si klekl u hlohu a říkal své modlitby, začínaje jako vždycky:

*„Totiens glorior, quotiens nominis tui, Jesu, recordor.“**

Potom říkal asi stokrát toto Jméno, a jeho srdce tak se rozohňovalo a sladkost v jeho ústech byla tak pronikavá, že stěží mohl dál. Pak se poručil v ochranu slavné matky Kristovy a v ochranu svatého Krištofa, svatého Antonína poustevníka a svaté Anežky panny a posl ze v ochranu svatého Jiljí a svatého Diviše, vzpomínaje si na mne. Potom říkal kompletář, s *paternoster, avemaria a credo*, pokřižoval se a lehl si na svou suknicí — *specialissimus*, miláček Boží — a druhou suknicí si natáhl přes tělo proti rose a nočním výparům; a tak usnul, snaže se nemysliti, kde spal

* „Chlubím se, kolikrátkoli si vzpomenu na tvoje jméno, Ježíši.“

včera. (Toto všechno mi vyprávěl, jako já jsem vyprávěl vám.)

Probudil se na úsvitě v neobyčejné sladkosti vnitřní i vnější, a jak kráčel ve svém bílém hábitě pod velebnými buky, jeho duše se rozšiřovala a pozdravovala světlo, jasnější a jasnější, linoucí se naň zelenou klenbou. Vzduch byl jako čistá voda, pravil, která běží po kamení a dávámu lesku, aniž zakrývá jeho barvy; a pil jej jako víno. Dostalo se mu toho rána v kontemplaci, co se mu zdálo velikou vzácností, a nevím, vylíčím-li to, ale byl prý to pocit, že vzduch, který dýchal, jest essence Boží, jež chvějivě probíhala jeho žilami a kapala mu jako sladká myrrha s prstů. Měl na rtech její chutnost a vůni, pronikající a lahodnou, i v nozdrách.

Když se byl za chvíli umyl, vykročil dále, až přišel k dřevěnému kostelíku, stojícímu o samotě. Nevím který to byl, ale myslím, že kostel svatého Pankráce, který za šest let potom shořel. Dveře byly zamčeny, ale on si sedl a čekal, a za hodinu přišel kněz v taláru sloužit mši. Kněz se naň díval, ale neodpověděl na jeho pozdravení (chodívá mnoho takových poustevníků lichých, kteří se dělají, že slouží

Bohu, ale jejich srdce bývá v břichu). Neháním toho kněze, možná, že byl před tím mnohokrát oklamán.

Byl tam hoch, který ministroval, a mistr Richard klečel sám na konci kostela.

Když bylo po mši, oni dva vyšli beze slova, nechavše ho tam. On se pomodlil *ad sextam* a chystal se již vykročiti, když kněz se vrátil se džbánem piva a kusem masa a chleba a podával mu toho řka, že kdyby byl žebřal, nebyl by mu dal nic.

Mistr Richard odmítl maso i pivo a vzal si chleba.

Kněz se ho ptal po jeho práci, i odpověděl, že jde do Londýna ke králi.

Kněz se ho ptal, chce-li s králem mluvit, i odvětil, že chce, bude-li tomu chtít náš Pán.

„A co mu máte říci?“ ptal se kněz.

„Nevím,“ pravil mistr Richard.

Kněz se naň díval a pravil cosi o dvou blázních, ale mistr Richard mu tehdy nerozuměl, neboť nebyl ještě slyšel povídati, že král se pomátl nebo že nemá do pomatení daleko.

I políbil knězi talár a žádal ho o požehnání; pak sešel po schůdkách k malé svaté studánce (z čehož se domýšlím, že to byl kostel sva-

tého Pankráce) a napil se skrovně vody, požehnav se jí, a poručiv se tomu svatému, šel dále svou cestou. Slunce bylo již vysoko a pá-lilo, ale pravil mi, že když se na ohbí cesty o-hlédl, kněz stál u brány v plném slunci a dí-val se za ním.

O jeho pouti toho dne není valně čeho vy-právěti. Šel cestami, jimiž nikdo nechodil, a ubíral se vážně, jak bylo jeho obyčejem, se zbožností vsrdci. Hodinu před polednem jed-na žena mu dala oběd, vracejíc se od svého muže, jenž pátil v lese uhlí a jemuž jej byla nesla, a když se najedl, sedě u stromu, zatím co ona po celou dobu stála u něho a dívala se naň, žádala od něho, by ji za ten oběd políbil. Ale on jí pravil, že jest poustevník a že nelíbal žádné ženy krom své matky, jež umřela před deseti lety, i zdála se uspokojena, ač pořád naň hleděla. Když potom vstal a děkoval jí za oběd, ona chopila ho za ruku a políbila ji, a on jí přívětivě za to domlouval a šel dále svou cestou.

Po několik mil bylo pořád stejně; nevi-děl živé duše, než tu a tam zvířátko, kráčeje pod vysokými větvemi v lesním přítmí po su-chém listí a po kapradí, a vida zde onde, jak

mi výslovně pravil, neboť zdálo se, že si z toho vzal jakési naučení, prudké světlo, jež tančilo ve volných prostranstvích na pravo i na levo.

Uzřel jedno zvláštní vidění, kterému bych nebyl uvěřil, kdyby mi ho nebyl vyprávěl on a to kolo býků na mýtině, kteří něčím pohazovali sem a tam, jeden druhému; on je rozehnal a shledal, že to byl zajíc, ještě ne mrtvý, ale dodýchal mu v ruku. Pravil mi, že když kladl ubohé zvířátko pod strom, přišel mu na mysl ten verš: *Circum dederunt me vituli multi: tauri pingues obsederunt me,** a není to ku podivu, neboť jest to ze žalmu o umučení, a to ho potkalo, jak uslyšíte.

Brzy potom se vykoupal v jezírku, neboť byl rozpálen cestou a chtěl se cítiti čerstvým, když zase uvidí lidi, a smočil si i opánky, aby si je ochladil.

Potom šel kousek ve své bílé sukničce, až mu vlasy uschly, a když horko denní se vracelo, pozoroval, že přichází k vesnici, neboť bylo tam stádo vepřů, kteří se bez bázně naň dívali.

* „Obklíčila mne telata mnohá: býkové tuční obstopili mne.“ (Žalm xxi, 13.)

Byla to víska maličká, ale ležela na silnici, a tam ponejprv spatřil lidi městské, neboť když se zastavil u brány, táhla tamtudy jakási chasa z válečné výpravy. Myslím, že nedávno byli přišli z Francie (snad od Arfletu)*, neboť mi vyprávěl, že mezi nimi byli pavézníci — muži s velikými štíty, řečenými pavézami, jichž se užívá jen při útocích z dřevěných hradů, které se posouvají ke zdím městským. Byli též ušpinění dlouhým pochodem a šli mlčky a mrzuti. Kromě pavézníků byli to všelijací vojáci — ozbrojenci v krunýřích a železných košilích, lučištníci se svým výzbrojem a zástěrami, a glaivemani** s ostatními. Jedna tlupa prý jela v čele se znamením klikaté berly na prsou, z čehož později poznal, že to byla chasa mylorda Warwicka.***

Jeden naň vykřikl, jak daleko jest do Londýna, ale on zakroutil hlavou a pravil, že jest cizinec. Chlap se mu poškleboval a spílal mu fupasů, ale ostatní neřkali nic a dívali se za

* T. j. Harfleur.

** Glaive byla jakási pika, ale s dlouhými zakřivenými sečnými čepeli. Halapartny měly čepele rovné.

*** Klikatá berla byla znakem Lorda Warwicka.

ním, přecházejíce, a dva na konci smekli čapky. Bylo jich na dvě stě, a jeden jel v čele s praporem před sebou, ale byl pořád žhoucí den a mistr Richard nemohl zahlédnouti hesla, neboť záhyby visely po žerdi.

Potom viděl tu a tam jiné lidi, ač se vyhýbal vsím, kde mohl; ale nebyl ještě večeřel a hodinu před západem slunce přišel na přívoz proti Westminsteru. Převozní pramice byly vytaženy na břeh, i šel k těm, jež byly za Lambethským Zámkem, zvědav, jak se dostane na druhý břeh.

Prosil jednoho pro lásku Ježíšovu, aby ho převezl, ale ten nechtěl, a druhého pro lásku Mariinu, a třetího pro kříž Bromholmský* a čtvrtého pro lásku svatého Antonína. A na to se mu smáli, sbíhajíce se kolem něho a prohlížejíce si ho zvědavě a křičíce, ať jim vyjmenuje do *Avemaria* všecky svaté, a vyptávajíce se ho po jeho práci. Když jim řekl ve své prostotě, že jde ke králi, smáli se mu ještě více a pravili, že král se ztratil a dal se za mnicha k Sv. Edmundu a že tam ho nejspíše zastane.

Potom žádal ještě jednoho, velikého muže se zarostlou tváří a hrudí, aby ho převezl pro

• Pověstná relikvie pravého Kříže.

lásku svatého Diviše a Jiljí, a muž ten se za-
přisáhl velikou přísahou, lokty si prorážel ce-
stu z tlačenice, až se všichni zaraženi naň dí-
vali a smáli, a zval ho, aby šel za ním.

Tak se dostal na pramici a sedl si tam, zatím
co muž snášel vesla a všichni ostatní se hr-
nuli dívat a vyptávali se a pošklebovali. My-
slél prý tehdy, že všickni ti lidé se naň dívají
proto, že nevidali poustevníků, ale já nemy-
slím že proto. Pravím vám, že kdo si poně-
kud všiml mistra Richarda, díval se naň dlou-
ho, a že každému, kdo se naň dlouho díval,
bylo buď smáti se nebo plakati, tak uchvacō-
vala jeho krása a jeho prostota.

Když byli na půl cestě, převozník mu uka-
zoval, který jest opatský chrám, a mistr Ri-
chard pravil, že jej zná, poněvadž jej viděl před
čtyřmi lety, když veden rukou našeho Pána
šel z Cambridge, a že požádá mnichův o pří-
střeší.

„A jest tam jeden ankret,* není tam?“ ptal
se mistr Richard.

Muž přisvědčil, hledě naň zvědavě, a řekl
mu též, kde jest jeho cella. Potom ho vysadil

* Ankret byl poustevník, s biskupskými obřa-
dy uzavřený v jedinou cellu.

beze slova na břeh, požádav ho toliko, aby se zaň modlil.

Nemohu vám pověděti, jak se mistr Richard dostal k celle anketově, neboť byl jsem ve Westminsteru jen jednou, když mistr Richard se blížil k své odplatě, ale našel tam cestu žasná nad špínou ulic, a nahlížel malým okénkem, vytahuje se k němu silou svých paží.

Bylo prý uvnitř tma, a zápach jako ze stoky vycházel ze tmy.

Zavolal na svatého muže, jednou rukou ucpává si nozdry a druhou se drže mříže a sedě bokem na okenním pražci. Na ponejprv se mu nedostalo odpovědi, i volal znovu.

Tu mu bylo odpověděno.

Ze tmy se vynořil obličej, všecek obrostlý a skoro tak černý jako vlasy, s očima červeně vroubenýma, z nichž vytékal sliz. Svatý muž se hoptal, čeho si přeje a proč si ucpává nos.

„Rád bych mluvil s vaší důstojností“, pravil mistr Richard, „o vyšších věcech. Nos si ucpávám, protože nemohu snést zápachu.“

Červené oči se shovívavě přimhouřily.

„Necítím zápachu“, pravil svatý muž.

„Protože jste původem jeho plození“, pravil mistr Richard, a stojí prostřed něho.“

Bylo myslím nemoudré od milého mládence, že takto mluvil, ale byl popuzen, že někdo takto může býti živ. Leč svatý samotář nebyl popuzen.

„A původem mého zplození jest Boží Velebnost“, pravil. „*Ergo.*“

Na to mistr Richard nevymyslíl žádné patřičné odpovědi, a též si přál mluvit o vyšších věcech; i nechal toho a pověděl svatému muži svoje zaměstnání a kde byl živ.

„Povězte mi, otče“, pravil, „jaké jest poselství, jež nesu králi. Možná, že vám je náš Pán zjevil: mně ho ještě nezjevil.“

„Jsi ochoten jíti před krále něm?“

„Jsem ochoten, chceli tomu Bůh“, řekl mistr Richard.

„Svoluješ, aby král byl hluch a něm na tvoje poselství?“

„Chce-li Bůh“, řekl zase mistr Richard.

„Co to máš na prsou?“

„To jest pět ran, otče“

„Vylož mi svůj život. Jsi ještě na cestě dokonalosti?“

Tu dva poustevníci spolu dlouho hovořili; nerozuměl jsem všemu, co mi mistr Richard vyprávěl, a myslím, že mnohého mi ani ne-

vyprávěl, ale byly to řeči o věcech, které já stěží jsem hoden jmenovati, o otevřených viděních a opuštěnostech a o temnosti čtvrtého Slova našeho Spasitele na kříži; a zase o vůních a zvucích a melodiích takových, o jakých mistr Rolle psal; a nade vše o lásce a jejích stupních, neboť bez lásky vše počítá se za mrvu.

Zvonilo *Avemaria*, ale oni neslyšeli, a na konec svatý muž přikradl se blíž a vzpřímil se.

„Dlužno, bych uviděl tvou tvář, bratře,“ pravil. „Možná, že poznám poselství, jež tvá duše přináší králi.“

Tu mistr Richard vyšel ze své nebeské mdloby a spatřil tvář blízko své tváře, a co mi o ní pravil, neosměluji se vám povídati, ale hořce si vyčítal, že kdy pochyboval, zda to jest muž Boží čili nic.

Když se obracel svou tváří na tu a na onu stranu, aby pohasínající světlo dopadalo na ni, sběhl prý se pod ním v uličce hlouček lidí, mlčících a poslouchajících nebeskou rozprávku.

Když znovu pohlédl tázavě na svatého starce, viděl, že tvář jeho byla svraštěna myšlením a že rty jeho skrze dlouhé vlasy se špou-

lily. Potom tvář zmizela a ze tmy vycházel chroptivý hlas, ale zvuk jeho byl, jako by stařec plakal.

„Neznám toho poselství, bratře. Náš Pán mi ho neukázal, ale ukázal mi to — že brzy nebude ti třeba nositi Jeho ran. To jest vše, co ti mám říci. *Oremus pro invicem.*“*

Dav se tlačil na mistra Richarda, když slézal s okna, a jda prostředkem nich mlčky, přišel k bráně svatého Petra, kdež bydlí černí mniši, a vrátný jej vpustil.

* „Modleme se za sebe navzájem.“

Jak mistr Richard uzřel krále ve Westminsterské Dvoraně: a o Mši u oltáře svatého Eduarda

Revelabit condensa : et in templo ejus omnes dicent gloriam.

Odkryje houštiny: a v chrámě jeho všichni vypravovati budou slávu jeho. Žalm xxxviii, 9.

O svém uvítání v klášteře mistr Richard mi mnoho nevyprávěl; myslím, že se tam k němu chovali surově a posmívali se mu, neboť mniši řeholní nemilují poustevníky, leč ty, kteří jsou v ustálené vážnosti; nazývají je svévolníky a nevázanci a domýšlivci svatosti, které žádný z nich nemá. Býti pod poslušností zdá se jim nejvyšší ze všech cností a podstatnou k cestě dokonalosti. A myslím, že jich v tom posilňovalo, co o nich před deseti lety řekl náš

svatý pán, neboť ten býval vždy příznivcem mnichů.* Ale mistr Richard jim nevyčítal, i nebudu jim vyčítati ani já, ale vím, že mu nebyla dána světnička v soukromí, ale poslali ho mezi ostatní hosty do společné hospody. Nevím, co se tam událo, ale myslím, že se tam pozdvihli proti němu; utržil tam ránu na hlavě, první ránu, které se mu dostalo v domě přátel jeho a kterou jsem na něm viděl o něco později a o kteréž mi pravil, že tu utržil nejdříve po svém příchodu do Londýna. Byla to rána jako udeření kostí nebo polenem. Měl nyní *caput vulneratum*, jakož i *cor vulneratum*** pravého milovníka Ježíše Krista.

Druhého dne přál si po své prostotě mluvit s milostpánem opatem, ale nebylo mu dovoleno, a viděl jen milostpána o terci přede mší, v dáli sedícího na svém křesle, velikého preláta s řetězem a před nímž komorník nosil stříbrnou berlu a posluhoval mu.

Modlil se dlouho v kostele a u Relikviáře a byl na čtyřech nebo na pěti mších a viděl no-

* Byl to asi Eugen IV., řečený Slavný. Byli-li opravdu, bylo by tím upevněno datum Richardovo asi na rok 1444.

** Hlavu zraněnou . . . srdce zraněné.

vý hrob královnin prostřed kaple paní,* a ko-
nal své pobožnosti doufaje, že náš Pán mu
zjeví, co pověděti králi, a potom šel k obědu
a po obědě se vydal do Westminsterské Dvo-
rany, kdež mu řekli že toho dne bude možno
viděti krále.

Šel uličkami velmi ošklivými, o nic lepšími
než veliké stoky, plnými všeliké nečistoty, jež
se tam vylévala z domů, ale pravil, že lidé
tamější byli ještě hroznější, neboť to byli lidé,
kteří si tam našli útočiště a přebývali se svými
ženami a dětmi kolem kláštera. Byla to
všeliká sběh, vražedníci lidí i zvířat, zloději,
ničemové, kteří *suadente diabolo*** bili kněží,
penězokazi, pobudové a hýřilové, všickni pod
záštitou Řehole, a nesměli odtud vyjít než v
nebezpečí, že by byli zajati. Sběhla se nemalá
rota, jež šla za ním, až přišel k bráně, někteří
se mu pošklebujíce a někteří mlčky, a všickni
se dívajíce po něm, jak šel.

Když přišel k bráně paláce, lidé stojící tam
nechtěli ho tam pustiti, až je uprosil. Pravili
mu, že král nyní jest u oběda a že jest pozdě,

* To asi byla královna Kateřina, jejíž tělo bylo
později přeneseno.

** „Zďábelského ponoukání“ — technické rčení.

i poznal, že ještě není hodina, aby mu oznámil své neznámé poselství. Ale posléze ho vpustili, i stál v zástupu, aby uzřel krále, až tudy půjde.

Byla tam veliká společnost a mnoho hluku, neboť udílely se audience, a halapartníci strkali lidi svými zbraněmi, aby se uhnuli vznešeným osobám, beroucím se tudy, a herold, vyvolávali. Mistr Richard stál, jak mohl, ale byl odstrčen a odkopán, i neviděl valně. Šlo mnoho osobností. Viděl jejich klobouky a čepice a jejich vycpaná ramena mezi zakřivenými kopími, jež byla ozdobena na počest královu, ale bylo tam tolik křiku na všech stranách, že se nemohl optati, kdo jest král.

Posléze křik sesílil a pak utichl, a lidé na všech stranách se skláněli ; a viděl muže, o kterém věděl, že jistotně jest král.

Měl podlouhlý obličej (jak jsem později sám viděl), nažloutlý, s dlouhým rovným nosem a malými plnými ústy ; obočí jeho bylo černé a vysoko klenuté a z pod něho zarmoucené oči vyhlížely na lid ; jda skláněl zdvořile hlavu, Na hlavě měl špičatou čepici aksamitovou. Na šíji měl hermelín, a zlatý řetěz mu visel přes ramena.

Nuže toto viděl mistr Richard očima tělesnými, ale očima své duše viděl něco tak zvláštního, že nevím, jak to pojmenovati nebo vysvětliti.

Ten, jehož viděl jdoucího mezi zlacenými kopími, byl prý náš Spasitel, v té podobě, jak vycházel ze soudní síně Herodesovy. Nechápu, jak to možno. Král neměl vousů, jako měl náš Spasitel, byl tehdy o celých čtrnáct let mladší než Ježíš Kristus, když trpěl své hořké umučení. Byli jedné výšky, myslím, a snad purpur, jímž oděn byl král, byl téže barvy jako šarlat, jímž přioděn byl náš Pán, ale to byla všecka podobnost, kterou jsem poznával já, neboť vlasy královy byly černy a jeho pleť nasnědlá, ale vlasy našeho Pána byly barvy pšenice a jeho tvář bílá a červená.* A opět král byl jen svatý člověk, Pán byl všemohoucí Bůh, byť pro naše spasení vzavší na se člověčenství.

Než možná, že jsem nerozuměl mistru Richardovi náležitě, a že mýnil něco jiného, a že tato podobnost jevila se jen očím jeho duše. Jest-li tomu tak, chápu asi, co viděl, ačkoli vám toho nemohu vysvětliti, jako on nemohl mně.

* Vztah asi k Velepísni, V. 10.

Jsou některé věci tak vysoké, že žádná ústa by jich nevyprávěla, jen srdce může mluvit k srdci, ale mohu vám říci, že mistr Richard nemínil, že by toho dne býval byl náš Pán v té síni jako jest v nebesích a ve svátosti oltářní; mínil tím něco jiného* . . .

Když mistr Richard vyšel z paláce, byl prý v jakési mdlobě, ale s očima otevřenýma, a nevěděl prý, jak se dostal do své hospody. Teprve když zaklepal na vrata, viděl, že kolem něho byl zase dav lidí, civějících naň mlčky.

Vrátný byl mrzut, když ho vytrhl, a kázal mu, by mu řezal dříví v dřevníku, a tak celé odpoledne se lopotil, řezaje ve svém bílém rubáši s druhem, který klel z plných plic, ale za chvíli umkl.

Chystalo se už k večeři a k spánku, a mistr Richard byl na kompletáři v opatském chrámě, ale pořád nevěděl, jaké jest jeho poselství na pondělí, kdy měl jíti ke králi a mluvit s ním.

V neděli nedělal služebné práce, nežli že posluhoval hostům, opasán zástěrou, a umýval potom nádobí. Byl ten den na čtyřech Mších i na všech hodinkách, a modlil se sám dlou-

* Následuje nauková rozprava.

hou relikviáře svatého Eduarda, slyše lidi odcházeti na turnaj, a večer šel spat s čeládkou, pořád nevěda, co nazítří řekne.

Jsem jist, že nebyl nikterak zarmoucen tím, jak tam s ním činili, neboť neřekl mi o tom ani slova, leč co bylo nutno, a nic nikomu nevyčítal. Když jsem později s vrátným mluvil, nevyprávěl mi nic, leč že mistr Richard dobře a ochotně pracoval, a když dodělal svou práci, že se ptal po jiné. Žádal též více vody, aby se okoupal, ale nedali mu jí. Než ať tu neděli byl rozrušen čili nic, byl uspokojen na druhý den, neboť na druhý den při Mši náš Pán mu pověděl poselství, jež má donésti králi.

Byl tam mnich clyniacký z Francie, jemuž bylo dovoleno sloužiti Mši u oltáře Vyznavačova, a mistr Richard následoval ho a jeho sluhy k oltáři, o pěti hodinách ráno, aby slyšel Mši a viděl svého Tvůrce.*

Klekl si u zdi za hlavním oltářem a usebíral se k pobožnosti, ale byl nejdříve rozptýlen nádherou náhrobku, porfyrovým a skleněným dílem vespod, jež dělal mistr Petr Římský, a drahocennou zlatou skříní nad tím, v níž leželo

* Obyčejné středověké rčení. Tehdy neskláněli hlavy při pozdvihování.

tělo, a zlatými sochami svatých s obou stran. Vše kolem něho byla taková překvapení, že se nemohl modliti pro myšlení na ně — králové ležící zde a onde, a jejich podoby a dlážděné schody na obou stranách a pěkné malované sklo a vysoká tmavá klenba. Nedaleko, jak klečel, viděl též veliký relikviář a věděl, co jest v něm — pás samé naší svaté Paní, zrcadla cudnosti, kus kamene, do něhož se otiskla šlépěje nohy Kristovy, když vstupoval na nebesa; část pravého kříže, na němž pněl; drahocenná krev, již na něm byl vylil, v křišťálové nádobě; hlava svatého Benedikta, otce mnichů.* Všecky tyto věci jsem viděl i sám, proto vím, že tomu v pravdě tak.

Za ním, jak klečel na dlažbě, zněl zpěv mnichů, a hlahol tak veliké chvály byl mu rozkoší, ale brzy dozpívali, a o Sanctus jeho duch byl uchvacován v mlčení, a svaté věci utvářely kolem něho nebe.

Do pozdvihování prý nevěděl, co se s ním dalo; jen to věděl, že jeho duše byla naplněna světlostí a radostí, jako když kráčel lesem na úsvitě před třemi dny.

Ale když zdvihl ruce, aby patřil na Boha a

* To jistě nikoliv.

bil se v prsa, zdálo prý se mu, jako by jeho nohy spočinuly zase na nějakém vyšším místě; až dotud nebyl ani na zemi ani na nebi.

Nedostalo se mu tehdy nijaké představy viditelné; výslovně to pravil. Nebylo viděti než kněze u oltáře v mešním rouše s kápí na ramenou a *frater conversus*, jenž držel okraj roucha a zvonil. Jen se mu zdálo, že kněz držel svaté Tělo pozdviženo velmi dlouho, a za tu dlouhou dobu mistr Richard pochopil mnoho věcí, jež mu před tím byly temny. Vypisovati některé nemám místa ani vtipu; ale bylo to asi tohoto smyslu:

Pochopil, kterak to, že duše přichází do pekla, a přece že to jest spravedливо; kterak to, že náš Spasitel se narodil ze své svaté Matky, aniž porušil její panenství; kterak to, že všecky věci pozůstávají v Bohu; jakým způsobem Bůh vchází ve způsoby chleba. Ale nemohl mi pověděti, proč tomu jest tak, ani co mu bylo ukázáno.*

Ještě dvě věci mu byly zjeveny: první, že se nevrátí domů živ, ale že jeho tělo tam bude

* Následuje několik zmatených poznámek o vztazích víry k duchovním viděním.

doneseno, a druhou byla zvěst, kterou měl přinésti králi.

Po té padl na tvář a ležel tak až do konce Mše.

Jak mistr Richard vykřikl ve Westminsterské Dvoraně a jak přišel do soukromé hovorny

Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi.

Vyneslo srdce mé slovo dobré: vypravujíť já díla svá králi. — Žalm xliv, 1.

Bylo asi půl hodiny před dobou, kdy král obědvával, totiž deset hodin, co mistr Richard znovu přišel do dvorany.

Nebylo tam toho dne tak veliké tlačení, i mohl se svatý mládenec prodrati blízko k zábradlí, jež zadržovalo obecný lid, a viděti krále zpřímá. Seděl na křesle pod baldachýnem, rozděleným v pole, s leopardy a liliemi, a měl na hlavě klobouk. Kolem něho pod stupněm,

na němž seděl, byli vysocí hodnostáři, a mylord kardinál měl křeslo na pravo na stupni pod křeslem královým.

Vše bylo velmi krásné a vybrané, pravil mistr Richard, zdi byly ověšeny bohatými sukny na obou stranách pod okny, a nejpůsobivější ze všeho byly barvy rouch a ocel a zlato a bílá kožešina a peří a zlacená kopí a polnice a erby heroldův.

Měla se tam rozsouditi jakási pře, ale mistr Richard nemohl pověděti, co to bylo, neboť kolem něho se hlučně mluvilo, a viděl v zástupu mnoho kněží a řeholníků, velmi čilých, seskupených, a třepali prsty a zdvihali obočí a štěbetali jakokavky ozápadu slunce — tak to mladý muž povídal. Dva muži stáli zády k němu, na volné prostoře před trůnem, a u nich strážé. Jeden z nich byl kněz a měl na hlavě čtverhranný biret, druhý byl laik.

Král byl vzevření churavého ; byl tehdy ještě mlád, ani o dvě léta starší mistra Richarda. Poslouchal s hlavou svěšenou kněze, který mu šeptal do ucha kleče u něho bokem s listinami a velikým brkem v ruce, a oči královny, zatím co poslouchal, těkaly brzy vzhůru, brzy dolů, a prsty, povlečené prsteny, držel

si kolem ucha. Mylord kardinál byl tváře zarudlé a svítících svatých očí, a seděl ve svém krvavém hávu s čepičkou na hlavě, dívaje se se stisknutými rty na kleriky a mnichy, žvačující spolu za zábradlím. Byl tehdy již starší, ale ku podivu statný a svěží.

Na konec král se vzpřímil, a tu nastalo ticho, ale on mluvil tak tiše a rychle, s očima sklopenýma, a tak hrubé hulákání následovalo po jeho slovech, že mistr Richard neuslyšel, co pravil. Ale zdálo se, že uspokojil kněze a řeholníky,* neboť hlučeli a jásali, a jeden vyhodil svou čepici, až padla před zábradlí a nedostal ji už. Potom ti dva vězni se poklonili králi a vyšli se svými strážemi, a král i kardinál vstali.

Nyní byla chvíle, kterou mistr Richard si byl určil, ale v tom okamžení nemohl vykřiknouti: bylo mu, jako by nepřítel ho škrtil, a bušilo mu v útrokách. Král se obrátil ke schodům, a tímto krokem mistr Richard nabyl moci promluvit.

Nebyl rozhodnut, co říci, ale zůstat na tom, co mu Bůh vloží v ústa, a toto byla slova, jež

* Král Jindřich VI. byl velikým příznivcem církevníků.

vykřikl, hlasem takovým, že ho všichni slyšeli.

„Noviny od našeho Pána! Noviny od našeho Pána, vaše milosti.“

Pravil, že když to vykřikl, nastalo nejdříve ticho a po té taková vřava, jaké jaktěživ neslyšel, aniž si pomyslí, že by takové uslyšel. Strkali jím sem a tam; jeden ho trhal ze zadu za rámě, jiný ho bil do hlavy; slyšel se nazývati bláznem, hlupcem, ničemou a pomateným chlapem. Stráže v předu se obrátily a jako by se byly chtěly vrhnouti se zbraněmi na zástup, i ustali se lidé sápati na mistra Richarda a couvali, povykujíce a vykřikujíce.

Tu on vykřikl znovu vší silou:

„Nesusvému pánu králi zvěsti od svého Pána Boha“, a předstoupil k zábradlí, pořád patře na krále, jenž se obrátil a ohlédl po něm chorýma zakalenýma očima, nevěda, co učiniti.

Jakýsi chlap chytil mistra Richarda pod krk a mrštil jím o mříž, vyhrožuje mu mečem, ale král neříkáje nic, zdvihl ruku, a bylo ticho.

„Jakého jste zaměstnání, sire?“ ptal se král. Chlap pustil mistra Richarda a couvl.

„Přináším zvěsti od našeho Pána,“ pravil mladý muž. Byl všecek bez dechu, pravil mi,

jak jím strkali a bili ho, a držel se oběma rukama červeně natřené mříže.

Král se nachýlil a šeptal s kardinálem, jenž ho tahal za rukáv, co by pořikal Otčenáš, a reptání vybuchovalo znovu. I obrátil se a zdvihl ještě jednou ruku, aby bylo ticho.

„Jaké to zvěsti, sire?“

„Pro vaše soukromé slyšení, vaše milosti.“

„Ne“, pravil král, „nemáme soukromého slyšení, leč pro slovo Boží.“

„Toto jest slovo Boží“, pravil mistr Richard, Na to vybuchl smích, a dav se hrnul zase blíž, ale král se nesmál. Stál tiše, hledě tím směrem a oním, brzy na mistra Richarda a brzy na kardinála, jenž ho zase tahal za rukáv. Zdálo se, jako by se nemohl rozmysliti, co učiniti.

Potom zase promluvil.

„Kdo jste, sire?“

„Jsem poustevník, jménem Richard Raynal“, pravil mladý muž. „Přicházím z kraje, z... * Sir John Chaldfield, farář, se za mne zaručí, vaše milosti.“

„Jest sir John zde?“ tázal se mylord kardinál, usmívaje se na kleriky.

* Jest velmi nepříjemno, že jméno vsi vypuštěno.

„Není, mylorde,“ řekl mistr Richard, „má své ovce na poušti. Nesmí pobíhati po Dvoře.“

Tu znovu vybuchl hlučný smích a nelibost ze zástupu kléru, a mylord kardinál se smál více než kdy před tím, ukazuje své bílé zuby prostřed své zarudlé tváře.

„Toto jest vtipný chlapík. vaše milosti“, pravil mylord kardinál hlasitě králi.

„Ráčí vaše milost vyslechnouti ho v soukromí?“

Král znovu pohlédl na mistra Richarda, jako by nevěděl, co učiniti.

„Nepověděl byste nám toho zde, sire?“ otázel se.

„Nepověděl, vaše milosti.“

„Máte při sobě zbraně?“, pravil mylord kardinál, pořád se usmívaje.

Mistr Richard mu ukázal na pláténko na svých prsou.

„Nosím rány, ne zbraně“, odpověděl což byla smělá a bystrá odpověď a taková, že se králi líbila.

Jeho milost král se tomu pousmál, ale úsměv zašel zase jako slunko mezi mraky v chmurný a větrný den, a dav se plížil blíž, až mistr Richard cítil na své holé šíji horký dech.

Poručil svou duši znovu v ochranu naší Paní, neboť nevěděl, jaký bude konec, nebude li vyslyšen.

Nuže konec byl, jak jej znáte. Nebylo možno, aby nějaký člověk, mající srdce v těle, hleděl dlouho na mistra Richarda a nezamiloval si ho, a tvář králova se rozněžňovala, jak patřil na toho sličného mládce kaštanových vlasů a jasné bledosti tváře a čistých prostých očí, a potom na ty hrubé rudé tváře za ním, jež se za ním kradly jako ďáblové za svatým Jobem. Nebylo těžko poznati, kdo jest v právu, a kromě toho ta smělá slova, jež vznikla v kléru vztek, v králi vzbudila útrpnost a radost; proto konec byl, že strážím bylo poručeno, aby mistra Richarda propustily, a měl jíti s průvodem a měli naň býti laskavi a měl býti připuštěn ke králi, až poobědvá.

Takto tedy, milé dítky, se stalo, že moje jméno bylo hlasitě vyvoláno u přítomnosti krále a kardinála a šlechty ve Westminsterské Dvoraně v pondělí po *Deus qui nobis*.*

* Takto začíná kollekt Božího Těla. Bylo obyčejným způsobem, i mezi laiky, takto určovati data.

Jak mistr Richard mluvil s královskou milostí: a čeho se mu za to dostalo

Et nunc reges intelligite: erudimini qui judicatis terram.

A nyní, králové, srozumějte; učte se, kteříž soudíte zemi. — Žalm ii.10.

Přes to, co byl mistr Richard řekl, prohlédávali ho, nemá-li zbraní, osamotnivše ho v malé komůrce vedle pokoje králova, ne však nelaskavě, majíce to poručeno, ale nenalezli pod bílým rubášem nic než bílou kůži a v mošně nic než knihu hodinek a nožík a láhvičku Quintessence. Jeden z nich ji vytáhl a ptal se ho, co to jest.

„To jsou kapky, řečené Quinte-Essence“, pravil mistr Richard, usmívaje se.

Myslili, že to asi jed, i byl nucen vyložit jim, že není.

„Jest to z lidské krve“, pravil, „jež jest nejdokonalejší součástí naší bytosti, a činí divy, užívá-li se jí řádně.“

Oni chtěli zvěděti víc než to, i vyprávěl jim, jak se dělá, se solí, a vstříkne se do těla koní a potom se přečišťuje, a vyprávěl jim, jaké divy působí Boží milostí; jak vytahuje síly a zvláštnosti věcí a možno ji mísiti s léky atd., jak jsem vám vykládal dříve. Jest to ta láhvička, kterou jste viděli ve faře.

Ale nechtěli mu jí tehdy vrátiti a pravili, že ji měl ukázati, když král s ním mluvil. Potom odešli a nechali ho samotna, ale jeden stál u dveří a střežil ho, až bylo po obědě.

Byla to malá světnička, pravil mistr Richard, a obrácena byla oknem k řece. Byla ověšena zeleným hedvábím a postřena sítinou. Vprostřed byl okrouhlý stůl s obou stran křeslo; a na stole stál kříž s obrazem Kristovým. Krom dveří, jimiž byl přiveden z dvorany, byly tam ještě jedny.

Mistr Richard zůstaven byv o samotě, po-

koušel se usebrati se k pobožnosti, ale byl příliš rozptylován vším, co byl viděl, až pořikal *ad sextam*, po čemž byl klidnější a sedl si za stůl, patře na kříž, a nevěděl, kolik času uplynulo, než přišel král.

Milé dítky, rád přemýšlím o mistru Richardovi té chvíle; byla to jeho poslední hodina pokojná, kterou zažil, až do chvíle nedlouho před smrtí, kdy jsem přišel za ním. Ale pokoj jeho srdce ho neopustil (vyjma jedné chvíle) přes vše, co se mu přihodilo, neboť tak mi vyprávěl. Nebyloť mu tehdy až na tu malou ránu na hlavě ještě nijak ublíženo, a rád o něm myslívám v jeho síle a milostnosti, jako byl tehdy, spokojeném, vypraví-li králi své zvěsti od našeho Pána a snese-li, co bude následovati.

Když odbilo jedenáct, král přišel náhle ze své světnice, ale nebyl sám; šel s ním mylord kardinál. Když mistr Richard klekl na zemi, vzdávaje jim úctu, všiml si ustrojení králova: nebylo jako ustrojení jiných vznešených, neboť král miloval prostotu v oděvu, a nejmiřejšími šaty prý mu byly mnišská kutna nebo hábit klášterní (a nepochybuji, že leckterý mnich neb klášterník, ba i kněz by rád s ním

mění, neboť ne každý řeholník má řeholní srdce!)...*

Královým oděvem byla prostá kazajka s hermelínovým límcem, a přes ni plášť z královského purpuru, podšitý a lemovaný kožesínou, ale střižený velmi prostě, s okrouhlou kápí, jako kněží mívají. Na šlji měl náhrdelník Ducha Svatého, na hlavě čepici s hrotem a malé prosté okrouhlé střevíce (ne jako ty bláznovské špičáky, jež někteří nosívají a jež činí nohu člověkovu dvakrát větší, než ji Bůh stvořil svou moudrostí). Mylord kardinál byl ve svém vlastním rouchu a nesl se velmi statně.

Král kázal mistru Richardovi, aby vstal, a on i mylord se posadili na křesla vedle sebe, že půl jich obličejů bylo v stínu a půl ve světle. Mistr Richard viděl zase, že král byl vzezření jaksi chorého a velmi melancholického.

Po té král se obrátil na mistra Richarda, mluvě tiše, ale pozoruje ho, jak se zdálo, velmi bedlivě. Mylord též ho sledoval, složiv ruce na klíně.

„Tož mi povězte, sire“, pravil král, „jaké to zvěsti mi nesete.“

* Následuje malé kázání o Povolání.

Mistr Richard byl poněkud zaražen příchodem mylordovým; myslil, že jest potřebí soukromí.

„Jen k vašemu sluchu, vaše milosti, bylo mi poručeno přinésti poselství,“ pravil.

„Mylord zde jest mi sluchem i zrakem,“ řekl král, jaksi nepovolně, a mylord se usmíval, slyše to, a položil ruku na královo koleno.

To bylo dostatečnou odpovědí svatému mládenci, jenž byl nastražen jedině na vůli Boží; i začal zpříma a vyprávěl králi o své kontemplaci před osmi dny a o své vyprahlosti, jež naň dolehla, když se pokoušel zaplašiti své myšlenky, a o svých slovech se mnou, jenž jsem byl jeho knězem, a o svém příchodu do Londýna a o všem ostatním. Potom mu vyprávěl, jak byl na mši u oltáře svatého Eduarda a jako pozdvihování náš Pán mu oznámil, s jakými zvěstmi má jíti.

Král ho pozoroval velmi bystře, opíraje se hlavou o ruku a loktem o stůl, a mylord, jenž s počátku si byl hrál se svým řetězem, vstal a pozoroval ho též.

Vyprávěl mi mistr Richard, že když přišel v řeči na to, co bylo u oltáře sv. Eduarda, nastalo veliké ticho; bylo to takové vnější ticho,

jako to vnitřní ticho, jež mu přicházíválo v kontemplaci. Nikde se nic ani nepohnulo, ani v komnatě, ani v paláci, ani na světě, ani ve třech srdcích, jež tam tloukla. Byla tam jediné veliká přítomnost Boží velebnosti, vše ob-
stírající.

Když domluvil, král naň patřil upřen celou minutu beze slova, potom zdvihl paži se stola a sepial ruce.

„A co vám pravil náš Pán, sire?“ ptal se tiše a nachýlil se, aby poslouchal.

Mistr Richard hleděl na ty choré oči a poté na zarudlou tvář prelátoúou, jež se zdála velmi drsnou vedle oné. Ale neodvážil se již mlčeti.

„Toto mi, vaše milosti, ukázal náš Pán“, začal zvolna, „že vaše milost není jako jiní lidé, ani v duši, ani v životě. Ubíráte se odloučen ode všech právě tak jako náš Spasitel Kristus, když byl na zemi. Když mluvíte, lidé vám nerozumějí, brávají vaši řeč převráceně. Chtěli by, aby jste si tvořil své království, aby bylo z tohoto světa, a Bůh tomu nechce. *Regnum Dei intra te est.** Toto království má býti vaše. Abyste získal tohoto království, dlužno,

* „Království Boží v tobě jest“ (z Luk. xvii 21.)

abyste vytrpěl umučení, takové, jako vytrpěl Ježíš, a toto jest zvěst, kterou vám posílá. Vy-
zývá vás, abyste se na ně připravil. Bude to
utrpení delší než bylo Jeho, ale nevím, jak
dlouhé. Nesmíte však se vzdalovati, jak byste
si přál. Dlužno, abyste šel tou cestou a onou
po vůli všech, vždy v sobě *portans stig-
mata Domini Jesu.** A konec toho bude, ja-
ko byl Jeho a Jeho apoštola, který nyní spra-
vuje křesťanstvo. *Cum senueris, extends
manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo
tu non vis.*** Akdyž přijdete před slávu nebes-
kou, a blažení svatí se vás budou ptáti na va-
še rány, odpovíte jim, jako náš Pán odpově-
děl, „*His plagatus sum in domo eorum, qui
diligebant me.*“***

Když mistr Richard domluvil, jeho tělo a
hlava se mu tak třásly, že stěží stál na nohou
a stěží prostě viděl krále, z čehož poznával na
jisto, že Bůh mluvil skrze něho. Ale pozoroval,
že mylord kardinál vstával, s rukama rozpřa-

* „Nesa jizvy Pána Ježíše“ (z Gal. vi. 17.)

** „Když zstaráš, vztáhneš ruce své, a jiný tě
opáše a povede tě, kam ty nechceš“ (Jan xxi. 18.)

*** „Těmi zraněn jsem byl v domě těch, kteříž
mě milovali“ (Zach. xiii. 6.)

ženýma a vzezřením velikého hněvu na tváři. Bylyť to vskutku strašné věci, jež mistr Richard pravil — předpovídal tím králi smrt a všecky strasti, jimiž mu bude projíti, neboť jak víte, všechna ta slova se splnila.

Než cosi jako by bylo zadržovalo mylorda, a nemohl promluvit, dokud vše nebylo pověděno; ale když mistr Richard couvl o krok, třesa se pod duchem Božím, mylord vybuchl.

Mistr Richard mu nerozuměl; hučelo mu v uších a lil se s něho pot, ale když se mu zrak vrátil, viděl tvář mylordovu, zrudlou rozčilením, obracející se brzy na něj, brzy na krále, který seděl pořád na svém místě; jeho bílé obočí se zdvihalo a klesalo a jeho šarlatová kápě a rocheta se třepotaly sem a tam, jak škubal pažemi a vykřikoval.

Když domluvil, bylo zase ticho po celou minutu. Mistr Richard slyšel čísi dýchání s chodby.

Potom král beze slova vstal a patřil upřeně na mládence a pořád mlče vyšel z místnosti a mylord za ním.

Mistr Richard chvílku stál a čekal, a když se nic neozývalo (bylyť dveře do pokoje krá-

lova zase zavřeny), obrátil se ke druhým dveřím, aby vyšel ven ; neboť svoje poselství byl oznámil, a už nebylo co říci.

Muž, který byl na stráži u dveří a jehož dýchání mistr Richard právě byl slyšel, zastoupil mu cestu a ptal se ho, co má na práci.

„Má práce jest vykonána“, pravil mistr Richard, „půjdu zase domů.“

„A král?“ ptal se muž.

„Král a mylord vrátili se do pokoje.“

Nebylo proč stříci ještě mistra Richarda, i pustil ho muž, a on šel chodbou a po schodech na dvůr u dvorany.

Ale než došel dveří, strhl se veliký poplach nad ním, a lidé hlučně pobíhali a křičeli, i zastavil se mistr Richard a poslouchal. (Říkal jsem si skoro, že by bývalo bylo lépe, kdyby se byl nezastavoval a šel svou cestou rychle ven a snad zmizel; ale není tomu tak, jakž nyní věřím, neboť náš Pán ustanovil, jaký bude konec.)

Dva muži náhle se rozběhli po schodech, po nichž mistr Richard se ohlížel. Jeden z nich byl panošem mylordovým, mladík oblečený všecek v purpur, se špičatými střevíci, o kterých jsem dříve psal, a druhý ozbrojenec, jenž

byl na stráži u dveří. Mladík pronikavě vykřikl, když ho spatřil tam stojícího, a běžel přeska-kuje přes čtyři schody, s rukama rozpřaženými k oběma zdím. Mistr Richard myslil, že se sřítí, i vykročil, aby ho zachytil, ale mladík se zarazil na síť a pak ječe vztekem skočil mladému muži pod krk a jednou rukou jím třásl a druhou bil ho znovu a znovu v tvář.

Na chvíli mistr Richard stál omráčen, potom uchopil mladíka beze slova za ruce a držel je tak, patře na ozbrojence, jenž byl nyní vprostřed schodiště ve svém šupinovém brnění, a na jiné, kteří s největším chvatem běželi za ním. Zvenčí ze dvora bylo slyšeti též hluk kroků a hlasů, a náhle dveře se zatměly půl tuctem jiných, kteří na ten poplach vyběhli, a v tom mistr Richard ucítil se uchopen ze zad, a odtrhli mu ruce, čímž bylo onomu mladíku zase možno ho bít, a také ho třikrát nebo čtyřikrát udeřil.

Tak byl těmi lidmi zajat a držán.

Mistr Richard patřil na houf stále houstnoucí na schodech i na dvoře, a nerozuměl, co by to bylo. I ptal se jednoho, který ho držel, a panoš zavřeštěl svou odpověď z hlomozu hlasů a zbraní.

I pochopil mistr Richard a se stráží šel po schodech nahoru, maje své hnědé a bílé roucho postříkáno krví a tvář pohmožděnu a poškrabánu, čeká, až král se vzpamatuje ze záchvatu, do něhož padl, a rozsoudí ho za poselství, které přinesl.

**Jak mistr Richard podruhé mluvil
s jeho milostí, a o jeho vazbě**

*Abscondes eos in abscondito faciei
tuae: a conturbatione hominum.*

**Skryješ je v schráně tváři své: před
zbouřením lidu. — Žalm xxx. 21.**

**Ani téměř nemám srdce, abych napsal vše,
co stihlo mistra Richarda; ale když se líbilo
Boží velebnosti, aby to vše trpěl, nemůže se
Mu nelíbiti, aby se o tom psalo a mysliho.***

*** Zde následuje neobyčejně moderní rozprava
o tom, co bych nazval evangeliem Libosti, což jest
něco velmi odlišného od Evangelia Radosti. Evan-
gelium Libosti pohrdá utrpením a vyhýbá se mu,
evangelium Radosti však, jak sir John ukazuje, po-**

Mistr Richard byl zaveden dvěma ozbrojenci znovu do pokoje, v němž naposled viděl krále, a byv postaven u okna, vyhlížel na řeku, zatím co jeden střežil jedněch dveří a druhý jiných.

■ Snažil se udržeti ve vnitřním klidu, upíraje oči na širokou řeku ve slunečním světle a na stromy za ní, a utvrzoval své srdce ve vůli Boží. Nevěděl tehdy, jaký to byl záchvat, do něhož král upadl, ani proč jemu to dávali za vinu; a když mluvil na lidi, nedostávalo se mu od nich než černých pohledův, a jeden se opětovně žehnal, pohybuje rtoma.

Z vnitřní místnosti ozval se hovor a jednou nebo dvakrát zacinkala sklenice o sklenici. Venku bylo pěkně, horko a bez mraků.

Mistr Richard mi pravil, že neměl strachu, ani tehdy, ani potom, zdálo se mu, jako by všecko bývalo bylo napřed uděláno; bylo prý to, jako by býval byl osobou ve hře, jejíž celá úloha i slova jsou napřed určeny, jakož úlohy a slova jiných, vůlí spisovatelovou; proto když se páše násilí nebo nespravedlnost nebo

čítá s ním. Sir John ukazuje přesně, že tento rozdíl jest charakteristickým rozdílem mezi filosofií řeckou a křesťanskou.

příkrá slova se mluví, nebo smrt trpí, to všecko jest částí ujednaného plánu a nesmí se tomu odporovati nebo se nad tím pozastavovati, sice vše se zkazí. Zdálo se mu též, jako by ankret v celle měl vědomost o tom všem a stál, pozoroval a schvaloval to, neboť mistr Richard si vzpomínal, co svatý muž byl řekl o pěti ranách, naznačených na plátně, a jak mu nebude potřeba nositi je příliš dlouho ještě.

Asi za půl hodiny, jak počítal, hovor v druhém pokoji byl hlasitější, a v tom odtamtud kdosi vyšel v černém úboru lékaře. Byl to bledý muž, čistě oholený, poněkud lysý a velmi hubený. Byl to lékař, jenž umřel vloni.

Nepravil nic, ač žilky v jeho tváři pracovaly, a kývl ostře na mistra Richarda.

Mistr Richard vykročil a šel zpříma pokojem do druhé místnosti.

Bylo tam as dvanáct osob, všickni hledící na krále, jenž seděl ve velikém křesle u stolu. Dva nebo tři z nich byli sluhové, ostatní s mylordem kardinálem velmožové, kteří byli v paláci ve chvíli záchvatu králova. Mylord kardinál stál u křesla, velmi přísného a úzkostlivého vzezření; a všichni obraceli své tváře a

z jejich úst ozýval se hněvivý šepot, když mladý muž předstoupil a zastavil se; a lékař zavřel dveře.

Ale mistr Richard si jich tehdy příliš nevšímal, neboť patřil na krále.

Král seděl zcela zpříma na svém křesle; jeho ruce spočívaly na vyřezávaných opěradlech; a jeho tváře a oči byly jako z mramoru, bílé a ztrnulé.

Díval se ven, pravil mistr Richard, a mistr Richard rázem poznal, co král vidí před sebou. To viděl, o čem svatý jinoch byl mluvil; nic jiného od té chvíle neměl na mysli než utrpení a smrt. Slova, která král uslyšel, otevřela oči jeho duše, i viděl nyní sám od sebe.

Než kdo mohl promluvit nebo zabránit, mistr Richard byl na kolenou u krále a přitiskl rty na bílou pravici, vida při tom červený prsten na prvním prstě. Mylord kardinál vyskočil, aby jej odtrhl, ale král obrátil svoje kamenné oči, a mylord usedl.

Tu mistr Richard poznával, že nepověděl poselství celého, a že náš Pán na ponejprv ani toho nezamýšlel. Vzkaz o utrpení a smrti měl býti první; a druhé, druhé — nejdříve rána a potom balsám.

Í jál se mluvíti; a toto byla jeho slova, jak mi je říkal.

„Můj pane králi,“ pravil, „Náš Pán posílaje nám strast, nenechává nás bez posily. Jest velikou ctí, větší než koruna, kterou nosíte, nositi korunu trnovou. To hořké umučení Kristovo, jež podstoupil za naše spasení, uskutečňuje se v Těle, jímž jest jeho Církev, a zvláště v těch údech, kteří, jako jeho svaté ruce a nohy, přijímají v sebe hřeby. Šťastní údové, kteří přijímají hřeby; ti jsou nejctnější; nohama svýma chodil konaje dobro; a rukama svýma uzdravoval a žehnal a dával své drahocenné tělo; a svým planoucím srdcem nás miluje.

„Můj pane králi, lidé vás nazývají bláznem a pomatencem a korunovaným teletem; jest však to k jejich haně a k vaší větší ctí. Neboť tak nazývali našeho Spasitele. Každý, kdo svého ducha neupoutává na tento svět, bývá považován za blázna, ale komu bude radostněji na světě příštím?

„A posléze náš Pán udělil vaší výsosti čest, jaké uděluje málokomu, ale kterou sám trpěl; a to vědění toho, co bude. Tímto způsobem umučení se podstupuje tisíckrát za den, skrze

předzvědění; a na každé takové utrpení přisouzena jest radost. A právě proto mě poslal k vám náš Pán a vzkázal vám to po mně, a byste si vedl zpříma a aby vás mohl bohatěji korunovati.“

Po celou tu dobu mistr Richard patřil králi v tvář, ale v jeho vzezření se neukazovalo ani nejmenší změny. Byla barvy popela a jeho oči jako kámen, ale mistr Richard dobře věděl, že jeho milost král slyšel všecko, co mu bylo řečeno, ale nemohl na to odpovědět. (Takto s ním bývalo potom často: sedával tak nemluvě a neodpovídaje na to, co mu bylo řečeno; takto chodíval na mši a k obědu a na lože, bled jako duch; takto těž jezdíval mezi vojskem, s korunou na hlavě a s mečem v ruce, něm, ale ne hluch; a patře na věci, kterých jiní neviděli; a to vše, jak dobře vědí ti, kteří byli kolem něho, nastalo od té chvíle, co uslyšel zvěst, kterou mu přinesl mistr Richard od Boží Velebnosti.

Za řeči mistra Richarda bylo zachováno mlčení; neboť myslím, že cosi je strhovalo v útrpnost s těmi dvěma mladými muži — s tím, jenž seděl v takové ztrnulé agonii, i s tím

skoro zrovna tak bledým a červeným vlastní krví, jenž tak výmluvně hovořil. Ale když domluvil a políbil znovu bílou ruku, mylord kardinál vykročil, odstrčil ho a sám jal se mluvit, hlasem zároveň útrpným i zlostným, vyžívaje krále, aby odpověděl, a pravě mu, že jest očarován a v moci Satanově kejklemi mistra Richarda, a znovu a znovu ho žehnaje.

Mistr Richard stál opodál pozoruje a divě se, že mylord může tak mluvit a nechápe pravdy; a ohlížel se po ostatních, chápe-li někdo. Ale všichni byli němi, krom reptání, a černě naň pohlíželi a žehnali se, jak se jejich oči setkaly s jeho; i oddal se modlitbě.*

Bylo to marno; král nemohl promluvit; a tu lékař, mistr Blytchett** přišel a pošeptal mylordovi cosi do ucha, jak klečel u kolenou králových. Mylord se otočil hlavou a přikývl, a mistr Richard byl uchopen ze zadu a vystrčen dveřmi. Ten, jenž ho tam vystrčil, byl jeden ze sluhů. Viděl jsem ho později a mluvil jsem

* Zde sir John má malé kázání o vnitřním usebrání a o jeho užitečích.

** Jméno zvláštní, a asi zkomolenina nějakého, jména anglického, ale nevím, co znamená, ani proč bylo zachováno, když všecka ostatní jména byla vymazána.

s ním, když litoval svého skutku; ale tehdy vztekle plival na mistra Richarda, neboť dveře byly zavřeny; a při tom se mocně žehnal.

Potom mluvil k muži, který byl na stráži u dveří; a pravil mu, ať mistra Richarda zajme a zavře, dokud nebude znovu povolán, neboť králi prý není lépe.

Tak byl mistr Richard odveden poschodech dolů a strážníci proveden do malé komůrky; a přišed tam přemýšlel o slovech našeho Spasitele:

*Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me caedis?**

* „Mluvil-li jsem zlé, vydej svědectví o zlém, pak-li dobře, proč mne tepeš?“ (Jan xviii, 23.)

Farářová rozpráva o celé věci

In columna nubis loquebatur ad eos.

V sloupu oblakovém mluvil k nim.
Žalm xcvi. 7.

[Na tomto místě vypravování sir John, uvažuje o tom, co předcházelo, a o tom, co bude následovati, uznává za vhodno rozhovořiti se do značné šíře o troji přirozenosti člověka a o rozličných charakterech a funkcích, ve které se rozvíjí každá z těchto stránek.

K vůli těm, které více zajímají příhody mistra Richarda a královny nežli úvahy středo-

věkého kněze o jejich psychologických stavech, dovolím si jeho poznámky shrnouti v několik slov a ostatní vypustiti. Celý oddíl by ostatně bylo možno vypustiti, aniž by to bylo historii na újmu; a netřeba, by si ho všimali ti, kdož dočetli knihu až sem.

Sir John jest poněkud temný; a soudím, že nerozumi úplně theorii, kterou se pokouší stanoviti a které ho původně asi naučil sám Richard Raynal a kterou osvětloval svým kněžským rozjímáním. Uvádí několik zjevů za příklady tříd osob, o kterých mluví; ale jeho temnost ještě jest zhuštěna zasáhnutím horlivého a opatrného písaře, který, jak jsem pravil v předmluvě, pečlivě vypustil skoro všecka jména, jež byla v původním rukopisu sira Johna.

Jeho theorie stručně jest taková — aspoň pokud jsem jí porozuměl.

Jest zároveň slávou i trestem člověku, že jest bytostí složenou. Maje přirozenost složitou, jest schopen i výšky i hloubky. Může se oddati Bohu nebo Satanovi; a jsou dvě metody, jimiž se může dodělati prospěchu v té neb oné službě. Může vycházeti svou nejvyšší ne-

bo nejnižší stránkou podle své vůle a svých predisposicí.

Ponejvíce bývají lidé predisponováni jednat svou nižší fyzickou stránkou; a vnitřním úmyslem řídí své činy k dobrému nebo k zlému. Ti, kdož slouží Bohu tímto způsobem, bývají často neschopni vysokých mystických výkonů; ale obyčejně se zdržují hříchu; a když zhřeší, vracejí se Pokáním. Kdo slouží Satanovi, hřeší svobodně a nepřičiňuje se o nápravu. Některým z těch z plna srdce oddaným zlému podaří se navázati spojení mezi sebou a fyzickou přírodou, a získají jisté vlády nad nižšími silami, tkvicími v ní. K této třídě přísluší méně významní kouzelníci a čarodějnice; a též někteří dobří křesťané mívají takové síly (jež nyní nazýváme psychickými), kterých obecně mluvíc neumějí pochopiti. Takoví mohou zakliti nebo očarovati očima; mají zvláštní moc nad zvířaty; a jsou schopni navázati spojení mezi neživými hmotnými*

**Připojuji formuli, kterou sir John cituje a které, praví, smějí někdy právem užití i pokřtění lidé. Zaklíná se jí včas potřeby nebezpečný had. „Skrze toho, jenž tě stvořil, tě zaklínám, abys zůstal na místě, kde jsi, ať jest tvá vůle taková nebo jiná. A proklínám tě kletbou, kterou tě proklel Pán.“*

věcmi a bytostmi organickými. Ale takového čarování nepotřebuji se valně obávati křesťané žijící v milosti; jeho fysické nebo psychické účinky možno mařiti fysickými úkony, jež jim odpovídají, jako znamenáme-li se křížem, užíváme-li svátostnin, chráníme-li se zjevně hříšných pošetilosti, jako začínati díla v pátek, dbáti takových věcí jako nositi u sebe Principium Evangelii secundum Joannem a uctivost projevovati Svatému Křištofu pohlížejíci naň ráno — těchto a podobných věcí se vystříhati bývá dostatečnou ochranou.***

Ale toto vše jest látka zcela odlišná od vysokého mysticismu kontemplátorů, asketův a adeptů Satanových.

Toto bývají osoby mimořádnými dispozicemi obdařené, které se rozhodly obcovati nej-

** Za příklad dává zničení nepřítele tím, když ulijeme jeho podobu z vosku.*

*** Bude asi nemožno obhájití sira Johna z výčitky pověrčivosti. „Začátek Evangelia dle Jana“ bylo čtrnáct veršů, čítávaných za poslední Evangelium po Mši. Opis té části se často nosíval, zašit do šatu, na ochranu proti rozličným neštěstím. Obraz svatého Křištofa obyčejně býval poblíž dveří kostelních, aby pojistil proti násilné smrti všecky, kdož ráno naň pohlédli.*

vyšší schopností své přirozenosti se světem neviditelným. Adeptů Satanových jest se velmi obávati, i ve věcech spasení, neboť ačkoliv jejich moc byla velmi oslabena spojením přirozenosti božské a lidské, jež se stalo Vtělením Syna Božího, přece jsou schopni výkonem své moci zatemniti duchovní schopnosti a přivésti do hříšných pokušení, jakož i trápati nemocí, nehodami a smrtí. Tyto vybrané duše bývají každého času velikými kouzelníky; a s jejich vůdcem, od léta Vykoupení, Šimonem též Kouzelníkem, nemohl se utkat nikdo jiný než Náměstek Kristův a kníže apoštolů.

Není každý, ani člověk nejhorsívůle na světě, schopen dostoupiti té neblahé povýšenosti: nestačit' zapřiti víru, spolčiti se se Satanem, tupiti kříž a páchatí nejhroznější bezbožnosti; dlužno, aby též v aspirantu sídlila zvláštní schopnost, odpovídající slavnému obdaření kontemplatorovu, ne-li totožná. Jsou-li pak všecky tyto a ostatní podmínky splněny, zasvěcenec bývá definitivně odtržen od Těla Kristova a přivtělen Satanovi, kterýmžto tajemným přerozením dostává se mu nadpřirozených mocí, odpovídajících mocem duše pokřtěné.

Posléze sir John uvažuje o těch, které nazývá adepty Božími, a mezi ty, ač jsou jich rozdílné třídy, staví mistra Richarda a krále. Tito adeptové bývají, pravi, všeho stavu a všl povahy, ale vespolek je poutá to, že všichni stejně jsou v přímém spojení s neviditelným světem, a nikoliv, jak jiní, skrze roušky a symboly. Od Vtělení ovšem všichni pokřtění, kteří přijímají Svátosti, jsou do jisté míry adepty, neboť v nich mohou v pravdě viděti, slyšeti, hmatati Slovo Života. Jiné mohutnosti však přece jsou uchovány těm, kteří jsou mistry duchovního života; — neb ne všickni, jakkoli svati, bývají kontemplatory nebo vidoucími.*

Kontemplace však jest úmorná námaha; není to, jak někteří nevědomí si myslí, process nečinného pohroužení; jest to spíše stav horoucího úsilí, podporovaný, aspoň na svých prvních stupních, čin stálého odtrhování sebe od světa smyslového. Richard Raynal prošel první tuhou zkouškou té očištné cesty za krátkou dobu jednoho roku, a ač pořád žil život odloučený a konal rozličné strohosti, byl po-

* O něco dále zmiňuje se též o králi Šalomounovi jakožto význačném předkřesťanském adeptu a o Henochovi.

*tud prost nebezpečí, že byl schopen, jak už bylo poznamenáno, kopati a hovořiti, aniž přetrhoval práci svých vyšších schopností. Potom prošel stadiem illuminativním a zůstal zase na rok na stupni, na němž byl obeznamován, poučován a rozněcován přípravou na třetí a poslední stadium, spojení s Božstvím — jež jinde se nazývá Cestou Dokonalosti. Byl odměněn rozličnými citelnými dary, zejména darem Ekstase, kterým duše přechází tak plně, jak vtělená duše může, ve stav věčnosti. V stavu tom vidí se tajemství prostě, třebaž zřídka je lze vyložit slovy nebo aspoň jen kulhavě a pod fysickými obrazy, které nebývají vždy přiměřeny tomu, co naznačují.**

S králem však bylo tomu jinak. Pro povinnosti svého povolání nemohl žít život ve vlastním smyslu kontemplativní; samota, podstatná k tomuto životu, byla jemu nemožná, ale on činil, seč byl, askesí a usebráním; a kromě toho jeho duše byla přirozeně z těch duší, jež mají potřebné dary kontemplace.

Stadia očistné, illuminativní a unitivní tedy jemu splynula a přišla naň zároveň,

** Co Richard nazývá Calor nebo Teplem, zdá se jedním z nich.*

byť pozvolna; a to mělo v zápětí, jak se bylo nadíti, silné utrpení. U něho nebylo stupňování, kterým by procházel zvolna vzhůru od odtržení k sjednocení. Slova Richarda Raynala, jemu pověděná, sběhla se s bojovným vynořením jeho duše na vyšší rovině; a jeho očím duchovním otevřela se strašná budoucnost, na kterou měl jen málo přípravy. Účinkem toho byla jakási paralýza celé jeho přirozenosti, a tudíž ostatek jeho života, tvrdí sir John, byl zkalen jeho prvním určitým poznáním v oblasti mystické. Nebyl-li vskutku tento král nikdo jiný než Jindřich VI., výklad sira Johna jest zajímavým komentářem té melancholické osobnosti. Richard tedy podle té hypotézy našel ve své kontemplaci radost, poněvadž na ni byl cvičen; a Jindřich našel bolest, poněvadž byl zdrcen náhlostí zjevení a svojí nepřipraveností. Sir John dodává, že jest nesnadno rozeznati, který z těch dvou životů byl všemohoucímu Bohu milejší.

Na vše, co sir John vykládá, zdá se mi, že nemožno říci více než citovati mínění jednoho moderního mystika, jemuž jsem dal přečísti originál; pravil, že do sebe má něco málo pošetilosti, mnoho pravdy a nenesitelný při-

davek pověry. A dodal ještě, že sira Johna nesmíme posuzovati přísně; neboť byl omezen nedostatečným slovníkem a vadila mu neznalost mnoha výrazů, kterých jeho skrovná sčelost dovolovala mu užiti.]

Jak mistr Richard jedl, a jak byl od mistra náčelníka zbičován

*Domine, ante te omne desiderium meum :
et gemitus meus a te non est absconditus.*

Hospodine, před Tebou všecka žádost má:
a úpění mé není skryto Tebe. — Žalm xxxvii.

Byla to malá cella, v níž se ocitl mistr Richard toho odpoledne, když byl prošel strážnicí a uslyšel vztek a smích žoldnéřů a utržil od nich rány. A když se po ní rozhlédl a všiml si úzkého okénka vysoko ve zdi a krůpějí, jež vyrážely tu a tam z kamení, a silných dveří, za ním zamčených, první, co učinil, bylo, že si klekl na zvlhlou zemi a děkoval Bohu za samotu.

(Jsou dvojí lidé na světě, jedni, kteří milují samotu, a jiní, kteří jí nenávidí; neboť jsou dvojí duše, plné a prázdné. Duše plné mají v sobě dosti, čím by se zabíraly, a duše prázdné vždy hledají něčeho zevně, čím by se zabraly.)

Poděkovav rozhlížel se znovu po zdech a po stropě a po podlaze a posadiv se na špalík, jenž mu měl býti poduškou, přepásal si nejdříve svou suknicí, aby se mu neumazala, a snažil se sjednotiti se vším, co viděl, aby mu to bylo přátelské a nikoli nepřátelské. Tak mi vyprávěl, když jsem se ho ptal, ale nevím, zda jsem mu dobře porozuměl.

Dlouho seděl spojuje se s Bohem a se svatými a se svou cellou a se svou duší, a za krátko jeho vnitřní klid se zase vzkřísil. Potom věda, že v noci nebude míti světla a že v celle se brzy setmí, poněvadž okénko bylo na východ a bylo velmi maličké, spěchal, aby doříkal své officium z knížky, kterou měl s sebou. Ale říkal je zvolna, jako říkávají kartusiáni, vyssáváje sladkost z každého slovíčka a říká *Ježíši* nebo *Maria* u každé hvězdičky*, a

* Přestávka v každém verši žaltáře jest naznačena asteriskem.

za chvílku sladkost byla tak pronikavá, že se stěží udržel, aby se nerozplakal.

Když se domodlil, zahleděl se znovu do okna a viděl, že proužek oblohy zelená večerním světlem, a vzpomněl si na svoje lískovi doma.

Za půl hodiny po té vešel tam člověk nesa mu chléb a vodu k večeři, chléb na dřevěné misce a vodu ve velikém džbáně, postavil to a vyšel beze slova.

Nyní vám povím vše, jak si počínal mistr Richard; bylo to jeho obyčejem, když byl doma, i zachovával to i tam.

Nejdříve si nalil vody na ruce, říká je žalm *lavabo*, a osušil si ruce o rukávy, neboť neměl ubrousku; potom přistavil k sobě druhou stolicí a rozlomil na ní chléb na pět dílů, na památku pěti ran, pokládaje dva díly na levo, dva díly na pravo a pátý doprostřed. Potom požehnal jídlo, dlouho na ně pohlížeje a vida očima své duše tělo svého Spasitele rozpiaté na kříži. Potom se jal jísti, omáčeje každé sousto, v příslušné ráně, i chutnalo mu sladce jako víno, a naposled ze všech snědl to, jež leželo uprostřed, mysle na srdce, jež bylo pro-

kláno z lásky k němu. Potom se napil vody, požehnal se, poděkoval Bohu a na konec si nalil ještě vody na ruce.

Mistr Richard mi často říkával, že tak sladkého pokrmu nikde se nenajde — vyjma toliko svátost oltářní — jako ten, který tak se požehná a tak jí, a sám jsem to zkusil, když jsem měl trpělivost dělati to tak*...

Nyní Bůh chystal mistru Richardovi trojí zkoušku, a první přišla na druhý den velmi záhy.

Nespal valně; bylo příliš slyšeti hluk ze strážnice, a když se utišil, nečistota toho místa nedala mu usnouti, neboť podlaha byla plna zahnívajících hadrů a slámy a kostí, jako by to byl psí brloh. Kromě toho jeho rány nebyly ošetřeny, a byl velmi nemocen, když se probudil, a dlouho ani skoro nevěděl, kde jest. Myslím, že asi měl horečku.

V tom uslyšel kroky k své celle a hovor, a náhle se odemkly a otevřely dveře. Vstoupil

* Zde sir John píše několik dosti běžných poznámek o svěceném chlebě a popelu a o rozličných způsobech pobožností. Jeho slova nejsou celkem význačna, proto jich pomímám. Pečlivě však varuje svého stáda, že se nehodí každá forma pobožnosti stejně každé duši.

náčelník královské stráže, bohatě oděn a ná polo ozbrojen, s mečem po boku. Měl hřmotnou zarostlou tvář, a když se mistr Richard posadil na své houni, spatřil, že muž ten byl o málo ušlechtilejší než zvíře — hrubého těla i hrubé duše. Viděl jsem toho muže později, ač jsem s ním nemluvil, a soudím, jako soudil mistr Richard. Čtyři chlapi stáli za ním.

Mistr Richard ihned vstal a pozdravoval královského důstojníka a stál čekaje, co bude, ale vrávoral mdlobou.

Důstojník řekl svým mužům slovo, a ti se chopili mistra Richarda a strkali ho surově, třebaš šel ochotně, jak jen mohl ve své mdlobě, chodbou do strážnice.

Tam byl stůl, stojící na stupni na horním konci, a na dolním byl hlouček mužů, čistících svou zbroj pod galerií, podepřenou sloupy; ostatní byli vyšli vystřídat stráže. Dveře do síně byly nejdříve dokořán otevřeny a proudil tam sladký vzduch, občerstvuje mistra Richarda jako víno po zápachu, který měl v chřípích, a přinášeje mu zase myšlenky na jeho kraj a potok a ptactvo, ale mistr náčelník zasednuv na svou stolicí, velel jim zavřítí a po-

štvítí mistra Richarda před sebe; což oni vykonali a tak ho drželi.

Po té jal se mluvit:

„Nuže, sire“, pravil hrubě, „můj pán král umírá, a jsem tu, abych vás vyšetřil. Co jste to udělal jeho milosti?“

Mistr Richard věděl, že král nemůže umřít, sice kde by bylo utrpení, které měl podstoupiti? A mohl-li důstojník lháti v tom, proč by nemohl lháti v jiných věcech?

„Kde jest vaše plná moc“, pravil, „abyste mne vyšetřoval?“

„Co, sire! o tom vypochybujete? Uzříte moji plnou moc co nevidět.“

„Jsem ochoten vám odpovídati jako muž muži“, pravil mistr Richard mírně, „ale ne jako soudci, dokud nevidím vaší plné moci.“

„Ah, vy jste ochoten odpovídati!“ pravil důstojník, ceně zuby jako rozzuřený pes. „Tož dobrá. Co jste udělal jeho milosti?“

„Nic jsem neudělal,“ pravil mistr Richard, „jen jsem mu přinesl poselství, s kterým mě poslal náš Pán.“

Mistr náčelník se tomu prudce a ostře zasmál, a dva muži, držící mistra Richarda, se smáli s ním. (Druzí dva byli odešli na druhý

konec sně, a mistr Richard nevěděl, co dělali.)

„Oho!“ pravil důstojník, „toť vše, s čím jste přišel k jeho milosti? Radil bych vám, sire, abyste si ze mne netropil šašků. Víme dobře, co jste udělal; ale chceme věděti od vás, jak a kdy jste to udělal.“

Mistr Richard na to neřekl nic. Cítil v hlavě velmi mdlo, jednak pro své rány a zkažený vzduch, jednak pro svůj zvláštní stav. Věděl, že se usmívá, ale nemohl tomu zabrániti. Jeho úsměv pohoršil náčelníka.

„Vy se opovažujete smáti se mi, sire!“ zakřikl. „Naučím se vás smáti!“ — a udeřil pěstí do stolu, až rohový kalamář na něm poskakoval.

„Nemohu za to, že se směju“, řekl mistr Richard. „Jsem zemdlen, sire.“

Jeden z mužů zatřásl mistrem Richardem za ramě, i vrátily se mu poněkud smysly.

Když opět jasně viděl (neboť zrovna teď tvář důstojníkovy a vyřezávané pažení za ním míhaly se jako obrazy na vodě), mistr náčelník držel v ruce láhvičku. Kázal mistru Richardovi podívat se na ni a ptal se ho, co to jest.

„Myslím, že to jest moje Quinte Essence“, pravil mistr Richard.

„Poznáváte to tedy!“ vykřikl muž. „A jaká Quintessence?“

„Jest přepálena zkrve“, pravil mistr Richard. Důstojník zase postavil láhvičku na stůl.

„Nuže, sire“, pravil, „to vás dosti usvědčuje. Žádný křesťan by takových věcí neměl. Říkejte Otčenáš.“ *

„Otče náš...“ začal mistr Richard.

Nyní, milé dívky, nemohu vám vysvětliti, co to znamenalo, ale mistr Richard nemohl ze sebe vypraviti více než to. Ví, že sám bych neodřikal některých modliteb mešních, když nejsem u oltáře, a jiní kněží mi pravili o sobě totéž, ale zdá se mi neobyčejno, že by někdo nemohl někdy odřikati Otčenáše. Bylo-li to tím, že mistr Richard byl churav nebo že ho mášla tvář důstojníkova, nebo tím, že všemohoucí Bůh mu chtěl uložiti těžkou zkoušku, nevím. Ale nemohl ho odřikati. Začínal znovu a znovu, Otče náš... Otčenáš, a potácel se.

Tvář důstojníkova se chmouřila a jevila poněkud strach; pokřižoval se třikrát nebo čtyřikrát a ztěžka dýchal nozdrami. Mistr Richard

* To asi bývalo jednou ze zkoušek při soudních jednáních nebo při kouzelnictví.

cítil, že se zase usmívá, a náhle se rozesmál, a jak se smál, pozoroval, že muži, kteří ho drželi, uskočili od něho a též se pokřižovali.

„Nemohu se udržeti“, zaštkal mistr Richard nyní, „když si pomyslím, že nemohu odříkati Otčenáš!“

Když se poněkud vzpamatoval, pozoroval, že dva muži k němu přistoupili ze zad.

Důstojník mu kázal, aby se obrátil a podíval, a on tak učinil, pořád maje slzy toho strašného smíchu na lících.

Stáli tam dva muži; jeden držel v ruce velké katovské dûtky a druhý provaz.

„Nuže, sire“, pravil důstojník ze zadu, „zde jest dosti plné moci pro vás i pro mne. Poručím jim začít, nebo nám povíte, co jste udělal králi?“

Mistr Richard však neměl co říci, jak víte; nemohl nikudy uniknouti mučení, ale náš Pán ho nechával v jeho zkoušce, aby viděl, jak se zachová. Mohl zvolati o slitování nebo pověděti něco nepravdivého, jako lidé často dělávali, ale on neučinil ani tak, ani onak. Znovu dral se mu smích v hrdlo, ale zadržel jej a popatřiv na tváře mužů a na broj toho, jenž držel dûtky, obrátil se zase k důstojníkovi.

„Mrskal jsem se sám tolikrát“, pravil, „že nemám strachu z takové trýzně; a náš Spasitel trpěl za mne zbičování.“

Potom (poněvadž muži ho uvolnili, že se mohl otočiti) rozepial si knoflík u krku a spustil si suknicu a svázal rukávy kol pasu, a tak stál do půl těla obnažen, čekaje bičování.

Později mi vyprávěl, že nikdy necítil takové lehkosti a volnosti jako tehdy. Jeho tělo toužilo po trýzních jako toužilo po palčivé mrazivosti studené vody v studený den. Když mi to vyprávěl, nabýval jsem lepšího pochopení, kterak svatí mučéníci bývali tak veseli prostřed svých muk...*

Důstojník podívav se naň kázal mu otočiti se a tak, myslím, seděl pohlížeje na záda svatého mládence, plná starých pruhů, z toho jak sám se mrskal. Posléze mistr Richard se zase obrátil; a zase jak popatřil na slavnostní tvář mužovu, dal se do smíchu. Zdálo se mu prapodivným žertováním, že tolik uvažování potřebí na takovou maličkost jako zbičování. Jsem rád, že jsem tam nebyl a neslyšel toho smíchu; myslím, že by mi bylo srdce puklo.

* Sir John rozvádí do značné délky akta svatého Vavřince a sv. Šebastiana.

Milé dítky, nemohu výpsati, co následovalo, ale konec toho byl, že sloup, o který byl mistr Richard uvázán za ruce, a tvář mistra náčelníka, stojícího za ním, a stěna za ním zbledly a ožnily v očích mladého muže a začaly se zmítati vzhůru dolů, a silné hučení znělo mu v uších. Myslíl, vypravoval mi potom, že jest na Kalvarii pod křížem, a že skály se trhají kolem něho.

Takto úplně pozbyl vědomí a byl odnesen zase do svého vězení.

Později jsem se dozvěděl, že důstojník neměl plné moci, jakou líčil, ale že se zapřisáhl svým druhům, že předstíraje ji vyslídí pravdu, neb se domýšlel, že mistr Richard jest ubohý potrhlec a blázen, který se rozpláče a přizná, jakmile se ho dotkne bičem.

**Ale mistr Richard neplakal o slitování. A myslím, že obstál v této první zkoušce chra-
bře.**

O druhém pokušení mistra Richarda, a jak je přemohl

*Exacuerunt ut gladium linguas suas :
intenderunt arcum rem amaram : ut sa-
gittent in occultis immaculatum.*

Naostřili jako meč jazyky své; natáhli
lučiště, věc hořkou, aby stříleli v skryté
na neposkvrněného. — Žalm lxiii, 4, 5.

Jako se mistr Richard snažil Bohu sloužiti
trojicí své přirozenosti, tak měl býti zkoušen
v trojici své přirozenosti. Nejdříve byl pokou-
šen na těle, trýzněmi a strachem z nich; a dru-
há zkouška nastala mu později, téhož dne —
a byla to zkouška jeho ducha.

Ležel to dopoledne, až mu byl přinesen o-
běd, poznávaje chvílemi, co se děje — jak
krysa vyběhla a hleděla naň chvíli, pohybujíc

vousy; jak pás světla slunečního na stěně se zatemnil a zašel; a jak včela vletěla a bzučela tam dlouho; a chvílemi nejsa vědom ničeho než své duše. Nebyl schopen nijakého úsilí, pravil mi, a ani se o nic nepokoušel. Jen tiše ležel, poroučeje se všemohoucímu Bohu.

Nemohl jísti a ani neměl chuti; ale napil se několika hlty polévky a snědl sousto chleba a potom zase usnul.

Nevěděl, kolik bylo hodin, když se probudil a uzřel kohosi u lůžka, an se naň dívá, jak se mu zdálo, útrpně. Bylo asi k večerou, neboť se stmívalo, nebo měl oči těžké a zkalené mdlobou, ale nerozeznával jasně tváři člověka, který stál u něho.

V tom muž ten poklekl u lůžka, říkáje pološeptem asi nějaká slova soucitná, a mistr Richard se ucítil poněkud pozdvižen a potom zase položen, a měl cosi měkkého v týlu na dřevěném podhlavci a pod svými rozervanými rameny. Též cosi mu bylo položeno přes tělo a přes nohy, jako na ochranu od chladu.

Neřekl zatím nic; nevěděl, co řící, ale patřil stále na tvář, jež hleděla na něj, a viděl, že to byla tvář mladého muže, sotva o pět let star-

šího než on, oholená čistě jako tvář klerika, a oči jeho se mu zdály útrpny a laskavy.

„*Laudetur Jesus Christus!*“ řekl nyní mistr Richard, jak bylo jeho obyčejem, když se probudil.

„*Amen*“, řekl muž u lůžka.

To mistra Richarda poněkud povzbudilo — že muž řekl *Amen* na jeho pochválení Ježíše Krista, i ptal se ho, kdo jest a proč tam přišel.

Mladý muž na to neodpověděl, ale místo odpovědi se ho ptal, jak mu jest, a jeho hlas byl tak laskavý a něžný, že mistr Richard byl ještě více povzbuzen.

„Mnohem lépe mi jest než bylo našemu Pánu“, odvětil. „Jemu neměl kdo posloužiti.“

Zdalo se, že to mladého muže dojalo, neboť skryl při tom svou tvář do dlaní.

Po té jal se mistra Richarda litovati, říka, že to bylo hanba, že se s ním tak hrubě činilo, a že mistr náčelník by za to pykal, kdyby se to doneslo k uším jeho milosti. Ale pravil to tak cize, že to mistra Richarda udivilo.

„A jak se daří králi?“ ptal se.

„Král jest nahrotu smrti,“ pravil mladý muž posvátně.

„Není to tedy víc než hrot“, pravil mistr Richard důvěřivě, „a hrot, který ho neprobodne, sice co by bylo s utrpením, které má podstoupiti?“

Mladý muž naň hleděl při tom, zdálo se, velmi pevně a vážně.

„Proč na mne takto hledíte?“ optal se ho. „Nic jsem neudělal jeho milosti, jen jsem mu přinesl své poselství.“

„Mistře poustevníku,“ pravil mladý muž velmi opravdově, „prosím vás, takto nemluvte.“

„Kterak tedy mluvíte?“ ptal se.

Mladý muž neodpovídal přímo, ale přiklekl o něco blíž klůžku a vzal ruku mistra Richarda jemně do svojí a tak ji držel, hladě ji. Mistr Richard mi pravil, že to ho dojalo víc než vše ostatní; cítil, že mu slzy stoupají do očí a jednou nebo dvakrát zavzlykl. Tak bývá vždy v ušlechtilých povahách po veliké bolesti.*

• Sir John zde vypráví zvláštní příběh o dívce, která téměř byla upálena co čarodějnice, a když jí byla na čas dána milost, přijímala znenadáni nabídnutí k sňatku od muže, kterého vždy nenáviděla, ale který jí první blahopřál, že vyvázla. Ale příběh nepříslušně přetrhuje drama hlavního vypravování, proto ho pomijím.

Potom mladý muž jal se mluvití velmi sladce a laskavě.

„Mistře poustevníku,“ pravil, „musíte strpěti, že vám přináším smutné zprávy. Ale chcete je vyslechnouti nyní nebo až zítra?“

„Nyní je chci slyšeti,“ pravil mistr Richard. Mladý muž mluvil dále.

„Dnes přišel jeden od vás z kraje. Poslal ho tam včera večer mylord kardinál. Mluvil s vaším farářem, sirem Johnem, a co uslyšel od něho, vyprávěl mylordovi, a já jsem to slyšel.“

(To byla lež, milé dítky. Nikdo z Londýna se mnou nemluvil. Ale uvidíte, co bude.)

„A co mu sir John vyprávěl?“ ptal se mistr Richard klidně. „Řekl mu, že nic neví?“

Takto se ptal, domnívaje se, že to asi jest metoda na jeho zkoušení. A bylo tomu tak, ale hůře, než on si myslil.

„Nikoliv, ubohý jinochu,“ pravil mladý muž velmi útrpně. „Sir John prý vás zná velmi dobře. Posel viděl též váš domeček a lískoví kolem něho; a potok a chodníček, který jste si ušlapal; a byla prý tam zvířata, jelen a kanec, jež se lítostivě dívala z houští.“

Nuže vizte tu satanskou ošemetnost! Jak se totiž zmínil o těchto milých věcech a jeho

stvořeníčkách, jež ho milovala, mistr Richard nemohl zadržeti pláče, neboť tak často na ně myslel a toužil je zase uviděti. Mladý muž se tedy zastavil v řeči a hladil ho znovu po ruce a tlumeně ho konejšil.

Tu mistr Richard se upokojil a žádal mladého muže, aby mu pověděl, co pravil farář.

„Až zítra,“ pravil mladý muž, děláje, jako by chtěl vstáti.

„Dnes,“ pravil mistr Richard.

Mladý muž se opět ujal slova.

„Šel se sirem Johnem na faru a hovořil tam s ním dlouho —“

„Viděl moje knihy?“ ptal se mistr Richard ve své prostotě.

„Viděl, ubohý jinochu; viděl vaše knihy. A při tom sir John vyprávěl, co myslí.“

„A co pak myslí?“ ptal se mistr Richard, bázně očekávaje odpovědi.

Mladý muž opět ho hladil po ruce a potom ji tiskl, jako aby mu dodal statečnosti.

„Sir John vyprávěl, že jste dobrý jinoch; že jste neublížil ani člověku ani zvířeti; a že všichni o vás mluví s dobrou.“

Tu mladý muž se znovu zastavil.

„Ah! povídejte mi“, volal mistr Richard.

„Nuž ale, ubohý jinochu, jak Bůh nás nyní vidí, sir John pravil poslu, že o vás myslí, že jste obluzen; že se máte za svatého a nejste, a že mluvíte se svatými a s naším Pánem, ale že tato zjevení nejsou než výtvořky vašeho chorého mozku. Nechával prý vás při tom, obává se, že byste jinak byl nepokojný, a ve vesnici prý vám též všickni přisvědčovali, aby se vám zavděčili a aby vás udrželi v klidu. — Ah! ubohé dítě!“

Mladý muž zaplakal jakoby lítostí a zdvihl ruku mistra Richarda a políbil ji.

Pravil mi mistr Richard, že když toto uslyšel, jako by ho byl ve tvář udeřil. Nemohl odpovědět, ba ani jasně mysliti. Bylo to jako hustá tma, plná křídel a očí a šklebících se tváří, jež se naň tlačily, a myslil, že vykřikne, a jistě že pozbyl vědomí, neboť když se vzpamatoval, měl tvář všecku smočenu vodou, kterou ho mladý muž postříkal.

Trvalo potom ještě minutu nebo dvě, než mohl promluvit, a za tu dobu se mu zdálo, že nemyslel sám, ale že ideje se mu pohybovaly před očima zjevující se samy. Nejdříve byla to pochybnost, mluvil-li mladý muž pravdu a byl-li vůbec nějaký posel ve vsi, ale zmín-

ka o lískoví a o jelenu a o kanci a o jeho knihách zapuzovala takovou myšlenku.

Též se mu nezdálo možno, aby mladý muž lhal oznamuje to, co prý jsem já odpověděl; kdyby byli chtěli lháti, jistě by byli selhali úplněji a oznamovali, že jsem popřel všecku vědomost o něm. Ale byla to lež subtilní; byla tak dobře protkána pravdou, že jsem usoudil za nemožno, aby mistr Richard byl ve své nemoci a ve svém zmatku rozpletl je od sebe. Slyšel jsem také od jednoho lékaře, že nejjistější cestou, jak zmásti člověka, jest namluvíti mu, že jeho mozek jest zakalen; na taková slova on často pozbude všeho poznání sebe; nedůvěřuje svým myšlenkám, ba ani svým smyslům.

Toto tedy bylo pokušením mistra Richarda — aby pochyboval o sobě, o svých přátelích, ba i o našem Pánu, který se tolikrát a tak milostně zjevil očím jeho duše.

Než nepoddal se mu, třebas ho nemohl zapuditi. Vzýval v srdci Ježíše, i vyšel z té nesnáze.

Popatřil znovu na mladého muže.

„A proč mi to povídáte?“ ptal se.

Klerik (byl-li to klerik) odpovídal mu nej-

dříve novým jidášským pohlazením a potom jidášskými slovy.

„Mistře poustevníku,“ pravil, „jsem jen chudý kněz, ale moje slova váží poněkud u dvou nebo tří osob na dvoře; a ti zase váží něco u pána kardinála. Žádal jsem, by mi bylo dovoleno přijíti sem a říci vám to co nejvlídněji a zvědět, co na to řeknete. Pozoroval jsem vás onehdy ve dvoraně a mám dobrou zprávu o vaší rozumnosti z kláštera. Pojal jsem k vám též velikou lásku, když jsem vás uviděl, a chci vašemu dobru; a myslím, že vám mohu velmi posloužiti a vysvoboditi vás z tohoto místa, abyste si šel kam byste chtěl — do svého domku u říčky nebo na jiné místo, kde vás nikdo nezná. Nelíbilo by se vám vrátiti se do svého kraje a sloužiti Bohu všemi silami na nějakém líbezném skrytém místečku, kde není lidí?“

„Mohu sloužiti Bohu zde jako tam,“ odpověděl mistr Richard.

„Můžete — dejme tomu. Ale což chce-li Bůh všemohoucí, abyste byl v pokoji? Nesmíme se nerozvážně vrhati v smrt. To jest nám zakázáno.“

„Nevyhledávám smrti,“ pravil mistr Richard.

Klerik se nahnul nad něj, a mistr Richard viděl jeho oči schýleny na sebe s velikou něžností.

„Mistře poustevníku,“ pravil, „prosím vás, nebudte sám svým nepřitelem. Vidíte, že ti, kteří vás znají nejlépe, milují vás, ale nesoudí o vás, že byste byl tím, čím se býti domýšlíte —“

„Nejsem než Boží člověk a hříšník,“ pravil mládenec.

„Ale oni soudí, že vaše vidění a podobné jsou pouhá obluzení. A jsou-li obluzením ty věci, proč by nemohly býti obluzením i jiné?“

„Které věci?“ ptal se mistr Richard.

„Takové jako to poselství, jež jste přinesl králi.“

„A co byste chtěl, abych učinil?“ ptal se zase mistr Richard po krátkém mlčení.

„Jen maličkost, ubohý jinochu — takovou maličkost! a můžete si jíti, kam chcete.“

„A jakou maličkost?“

„Říci mi, že je máte též za obluzení.“

„Ale já ho nemám za obluzení,“ pravil mistr Richard.

„Mějte si je tedy, zač chcete, mistře poustevníku; ale víte, že když lidé jsou nemocni,

smíme jim říci všelicos bez hříchu. A král jest nemocen na smrt, Nevěřím, že jste ho očaroval: máte na to příliš dobrou tvář a podobu — a s tím otčenášem, to u mne neváží ani zblo. Král jest v agonii z očekávání toho, co myslí že naň přijde dle vašich slov. Nechce slyšeti pána kardinála: sedí mlčky a ustrašen, a ani nevzal dnes do úst. Ale řeknete-li mu jen, mistře poustevníku, že jste pochybil svým poselstvím — že to byla pouhá fantasie a že nyní poznáváte lépe — bude dobře s ním i s vámi, a s námi se všemi, kteří vás oba milujeme.“

Tak mluvil klerik pokoušeje ho, a zase se vzpřimil; a mistr Richard ležel dlouho mlčky:

Nevím, kdo byl ten mladý muž, byl-li to klerik nebo nebyl-li to ďábel v podobě lidské. Nedoptal jsem se oněm na dvoře ničeho, když jsem tam byl. Možná, že byl jedním z těch ničemných přátel, kteří časem přicházeli k mistru Richardovi žádajíce ho, aby je přijal k sobě za poustevníky, sice kterak by byl věděl ty věci o jelenu a o kanci a o potoce a ostatní? Ale nesejde valně na tom, byla-li duše jeho duše ďáblova nebo člověková, neboť ať tak čionak, jeho slova byla slova Satanova. Kdy-

bych nebyl slyšel, co se událo později, byl bych věřil, že pokušení to bylo nejsubtilnější, jaké kdy bylo vymyšleno v pekle nebo dopuštěno s nebe. Mluvil tak něžně a tak sladce; ovládal své rysy tak dokonale; mluvil, zdálo se, s takovou láskou a rozumností.

Než přece vězte, že mistr Richard nepovolil v mysli ani o vlásek. Bedlivě zkoumal pokušení, úplně zamítaje otázku, zda jsem já mluvil, jak ten mladý muž o mně oznamoval. Ať jsem tak mluvil nebo nemluvil, to na věci nic neměnilo. Šlo o to, čeho se od něho žádalo, má-li totiž říci, že pochybil svým poselstvím, má-li vyznati, že není od Boha; že jest našemu Pánu nevěrným poslem.

Zkoumal to tedy, uvažuje bedlivě všechny stránky pokušení* . . .

Na konec mistr Richard otevřel oči a pohleděl mladému muži vážně v tvář.

„Doneste tuto odpověď,“ pravil, „těm, kteří vás poslali. Nechci už ani slyšeti ani přemýš-

*Na tomto místě sir John připisuje dva nebo tři odstavce, rozlišuje mezi tím, když se pokušení myšlenkové rozvažuje a když se mu člověk poddává. Poukazuje na Kristovo pokušení v Zahradě Gethsemanské.

leti otakových řečech. Poddal-li bych se v této věci a řekl-li bych králi pouhé slovíčko, z kterého by bylo možno srozuměti, že moje poselství bylo obluzením nebo že jsem mluvil sám ze sebe a nikoli z našeho Pána, pak se modlím, aby náš Pán vymazal moje jméno z Knihy Života.“

Tak mistr Richard odpověděl a zavřel oči, spojuje se s Bohem. A mladý muž odcházel s povzdechem, ale nemluvě ani slova.

Ó tmavé noci duše

*De profundis clamavi ad te, Domine,
Domine exaudi vocem meam.*

**Z hlubokostí volal jsem k tobě, Ho-
spodine: Hospodine, vyslyš hlas můj.
Žalm cxxix. 1, 2.**

Pokušení třetí bylo tak prudké a subtilní, že pochybuji, porozuměl-li jsem mu úplně, když mistr Richard se mi je snažil vyložit. Neřekl mi všeho a mohl odpovědět jen na několik otázek, a obávám se, že ani nejsem s to, abych vyložil vše, co jsem slyšel od něho. Bylo to stavěno jako nějaký dům, pravil, kámen na kameni, až ho to zahradilo, ale on nepoznal vší povahy toho, leč až uzřel pána kardinála.

Duše taková jako mistra Richardova jistě měla pokušení taková, jež bytostem hrubším, jako jsem já, nezdají se ničím, jako pták žijící v povětří přichází v nebezpečenství, kterých zvířata plazící se nemohou zakusiti. Jsou nebezpečí na výsosti, která nejsou nebezpečími na zemi. Pták může naraziti o strom nebo o věž; mohou ochabnouti jeho křídla; může zaletěti příliš blízko slunce, až omdlí jeho žářem; nemůže si odpočinouti; přikvačí-li naň tma, nemůže tiše ležeti . . .*

Nuže mistr Richard mi vyličoval stav, ve který byl vržen, pod zvláštním jménem, kterému vůbec nemohu porozuměti. Pravil, že jest trojí *noc*, kterou jest duši kontemplativní projíti, nežli dojde svítání. Prvními dvěma prošel za svého života v kraji; první jest jakási dlouho trvající vyprahlost, kdy věci duchovní nemají chuti; druhá jest jakási yznětivost ducha, kdy ani meditace** nezdá se možnou; duch se podobá neposedné mouše,

* Sir John vypočítává dosti zdlouha jiná taková nebezpečí, hrozící životu ptačímu.

** Toto jest cvičba rozdílná asi od kontemplace. Uvádím toto místo přes jeho techničnosti, z pochopitelných příčin.

kteřá jest zároveň unavena i činna. Těto druhé nedospívají často duše obyčejné, třebaš všichni, kdož slouží Bohu, zakoušejí jakéhosi stínu jejího. Jest to stav strašný. Mistr Richard mi pravil, že než v něj přišel, nepomyslí si, že by takový zápas byl možný člověku. Bylo to v tu dobu, co nepřítel k němu přicházel v podobě ženy. Obraznost, která se nemůže upřítí na věci Boží, jest velmi citliva na všechny dojmy smyslové* ...

Těmto dvěma nocem myslím, že rozumím, neboť pravil mi, že co trpěl za svého bičování v síni a boj jeho ducha s klerikem byly jakési jich symboly. Ale třetí, kterou nazval *Noci Duše*, vůbec nerozumím.** Jen to mohu říci o tom stavu samém—že mistr Richard pravil, že byl podoben stavu, který náš Pán trpěl na kříži, když zvolal k svému Otci: *Eloi, Eloi* atd.

* Myslím, že sir John nerozumí, o čem psal, třebaš se přičiňuje ukázati, jako by rozuměl. Vypustil jsem dva odstavce, nesouvisící s věcí.

**Jest význačno, že toto rčení často se objevuje ve spisech sv. Jana od Kříže, ač o ní mluví odlišně. Než jsem se s tím setkal v tomto rukopise, myslíval jsem vždy, že španělský mystik první tohoto rčení užívá.

Ale mohu vám něco pověděti o znameních toho trápení, jak se ukazovala mistru Richardovi. O vnitřním stavu jeho duše nemohu ani mysliti bez hrůzy a zmatku. Proti tmě této *noc* jsou prý noci předchozí pouhými mraky na slunci v letní den proti zimní půlnoci bez měsíce. Vytrpěl stín toho dřívě, když vstoupil ve stav kontemplativní nebo na dokonalou Cestu Sjednocení. Nuže ta *noc* naň padla. Než vám povím jak, třeba říci, že noc ta, jak on ji vysvětloval, vznikává z nějakého zvláštního myšlení, a o myšlení, z kterého se zrodila, uslyšíte nyní.

Když klerik od něho odešel, povzdechнув, jak jsem pravil, jakoby upřímnou umdleností (aby asionoho povzbudil, by ho zavolal), mistr Richard poručil se znova Bohu a ležel tiše.

Brzy po té přišel sluha s večeří (neboť bylo již tma), postavil ji k němu a odešel. Mistr Richard pojedl něco a za chvíli potom, jak bylo jeho obyčejem, jal se říkati po sobě jméno Ježíšovo a pak mysliti na Boha, na Blahoslavenou a Svatou Trojici a na její vlastnosti, vypočítáváje je po sobě a děkuje za každou a označuje barvu a místo každé v slávě trůnu. Byl též unaven, aby říkal nešpory nebo kom-

pletář, a brzy usnul, ale byl-li to obyčejný spánek nebo nebyl, nevím.

V tom spánku se mu zdálo, že kráčí cestou mezi stromy, jako kráčel do Londýna, ale byl soumrak, i neviděl jasně. Nikdo nebyl s ním, a bál se, a nevěděl, čeho se bojí. Bál se čehosi, co leželo za ním a na všech stranách, a ještě více toho, co leželo před ním, ale věděl, že se nesmí zastaviti ani obrátiti. Šel rychle, zdálo se mu, a bez hlesuk jakémusi ustanovenému cíli, a jak šel, bylo víc a více tma; když pohleděl vzhůru, nebylo viděti ani hvězdičky, ani měsíce, a co bylo větvemi, když vyšel, zdálo se nyní střechou, tak husto to bylo. Ani jelen nezařil, ani větřík nezašuměl, ani noční pták se neozval. Zkoušel se modliti, ale nemohl si vzpomenouti na žádnou modlitbu, ba ani spásitelné jméno *Ježíš* se mu nevybavilo. Nemohl nic než hleděti svým naostřeným zrakem ven a dovnitř ve svou duši: a tam i tam bylo stejně tma. Vzpomněl si na mne, milé dítky, a toužil, kdybych tam byl, ale věděl, že spím na svém lůžku a daleko odtud. Myslel na svou matku, kterou tolik miloval, ale věděl, že odešla k Bohu a že zůstal sám. A přece pořád ho nohy nesly rychle bez hluku a bez únavy, ačkoli

děs a tma byly již černy jako saze. Čítil, že se mu ježí vlasy a obchází ho mráz, a teplo ze srdce úplně uniklo, ale nemohl se zastavit.

A posléze jeho nohy se přestaly pohybovat a zastavil se, věda, že přišel na místo.

Nerozumím však tomu, co mi pravil o tom místě. Pravil, že neviděl nic; jako by mu prý byl oči vyloupal, ale přece poznával, jaké to bylo.

Bylo to malé okrouhlé místo v lese, kolem dokola stromy, a bylo ušlapáno kroky těch, kteří tam byli přišli před ním. Ale to mu nebylo na povzbuzenou, neboť nevěděl, co jest s těmi osobami, ani kde jsou jejich duše.

Tak stál v čiré tmě, věda, že se nesmí otočiti, a ležela na něm hrůza tak těžká, že se potil, jak mi o tom vyprávěl, a vědomí, že se cosí přibližuje pod stromy, aniž bylo slyšeti krok nebo dech — nevěděl, byl-li to člověk nebo zvíře nebo přítel, věděl jen, že se to přibližuje. Ale nemohl se modliti, ani vykřiknouti.

Potom poznal, že to vstoupilo na malé prostranství, kdež stál, a bylo mu to již na dosah. Nemohl však zdvihnouti rukou, aby to odrazil nebo aby se pomodlil k Bohu nebo pokřičoval se.

Po té pochopil, že ta věc — *negotium perambulans in tenebris** — byla bez tvaru, neměla rukou, aby ho udeřila, ani tlamy, aby se do něho zakousla, a že byla celá kolem něho, zabírajíc jej v sebe. Kdyby to bývalo bylo něco, co by se dotklo jeho těla, vlhké rty, jež by ho políbily v tvář, nebo ohnivé oči, jež by pohleděly do jeho očí, nebyl by měl ani tisíciny toho děsu, jaký měl. Děs byl z toho, že to nemělo tvaru nebo tváře a že to nemířilo na jeho tělo, ale na duši. A když toto pochopil, vykřikl a probudil se, a poznával v jakémsi tajemství, že to nebyl sen, ale že vskutku přišel na místo, které viděl, a že to *negotium* jest v nitru jeho duše** ...

Shledávám nemožno, milé dítky, vyložiti vám, v jakém stavu byl; ani on mně toho nemohl vyložiti. Jen něco málo mohu poznamenati z toho, co mi pověděl.

Nejdříve poznával, že ztratil Boha. Ne že by nebývalo bylo Boha, ale že ho ztratil

* „Věc procházející se ve tmě“. (Žalm xc. 6.)

** Zde bylo buď něco vypuštěno v překladu původního rukopisu sira Johna nebo přepisovači hrůzou se zatřásló péro nebo chtěl vytvořiti dojem toho.

svou chybou a svým hříchem. Byl si vědom, že na všech ostatních místech jest Bůh, a že blažení kralují s ním, ale nikoli na místě, kde byl on, nikoli v jeho srdci. Ve všech lidech, s kterými jsem se kdy setkal, byla jistá přítomnost Boha. Jak apoštol pravil mužům athénským, *Ipsius enim et genus sumus**; a opět, *Non longe est ab unoquoque nostrum***; a opět, *In ipso vivimus, et movemur, et sumus.*[†] Neviděl jsem člověka, který by nebyl měl tohoto poznání, třebaš někteří, jako Turci a pohané, nazývají to jiným jmenem. Ale až do smrti, myslím, všickni lidé, ať sebe větší jsou jejich hříchy nebo nevědomost, živi jsou a pohybují se v Boží Velebnosti. Peklo, pravil mi mistr Richard, není než vzdálení té přítomnosti, s přídavkem jiných muk, ale ta jest hlavní. Mistr Richard mi pravil, že ten černý oheň pekelný zuří, kdekoli není Boha; a že červ hlodá ve všech srdcích, která ho ztratila a vědí, že svou vinou — *maxima culpa.*^{††}

* „Jeho zajisté i pokolení jsme“ (Skut. xvii, 28.)

** „Není daleko od jednoho každého z nás.“
(Skut. XVII, 27.)

† „V něm živi jsme, a hýbáme se, a trváme.“
(Tamt.)

†† „Největší vinou.“

Jest málo lidí na tomto světě — Syn Boží opuštěný jest jejich knížetem — povolanych k této nejvyšší muce za živa — možno-li arci říci, že žije, o člověku zbaveném Boha — a v té družině ocital se nyní mistr Richard.

Bylo s ním tak, jak se mu to ukázalo ve snu. Kde není Boha, tam není možno obcování s člověkem, neboť jediným důvodem, že člověk vnímá něčí duši nebo chápe, že to jest duše lidská a že se podobá duši jeho, jest to, že oba jsou jistou měrou v Bohu. Kdybychom byli světější a moudřejší, pochopili bychom sami, že tomu tak jest, neboť On jest okem slepému a uchem hluchému.*

Pro mistra Richarda nebylo tedy jiné osoby na světě. To ho ohradilo ode všeho živého. Náš Spasitel Kristus mluvil na kříži k své Pověznané Matce před svým opuštěním, ale potom už nikoliv. Neměl jí už čeho říci, ani svému příbuznému Janovi.

To tedy byl stav, ve kterém mistr Richard ležel — ten *specialissimus* všemohoucího Bo-

*Tomu vůbec nerozumím. Divím se, rozuměl-li sir John, když to psal; jsem zcela jist, že jeho stádo nikoli.

ha, pro kterého Boží Láska a Velebnost byla dechem chřípím, pokrmem ústům a vodou tělu. O té věci nemohu říci více.

Chybou, kterou se mu zdálo že dospěl toho stavu, byl nejstrašnější ze všech hříchů, Pýcha. Svátá Církev předkládá nám Pokoru za největší ctnost, aby nám ukázala, že Pýcha jest největší neřestí. Člověk může býti smilníkem nebo vrahem nebo svatokrádcem, ale přece pokorou může dosíci milosti. Ale byť byl člověk čist a bez úhony ve všech svých dílech a ctitelem Božím, bez pokory nemůže dojíti slávy.* ...

Věc, ve které se mistru Richardovi zdálo, že se prohřešil hříchem Pýchy, byla ta stará věc poselství, které nesl králi. Ne že by poselství bývalo bylo nepravé, neboť věděl o něm, že jest pravé, ale že je přinášel s pýchou. Bylo to, jako by mimojdoucí člověk zaslechl poselství, dávané králem služebníku, a byl se opovážil jíti s ním sám, jako Achimaas, syn Sadokův.** A víc než to, že se pyšně domýšlel,

*Sir John píše v tomto smyslu dál ještě několik stránek, osvětluje tuto thesi příklady Lucifera, Nabuchodonosora, Jidáše Iskariota, krále Herodesa a j.

**Asi temný vztah na II. Král. xviii. 19.

že může býti takovým, jakého náš Pán chce povolati k takové službě. Povyšoval se, zdálo se mu, vysoko nad své bližní i v tom, že poslouchal hlasu našeho Spasitele; měl spíše zvolati se svatým Petrem, *Exi a me quia homo peccator sum Domine.**

Tento hřích zapudil ho od Boží Přítomnosti. Náš Pán ho obdařil dary milostí. Navštívil ho, jak navštěvuje málokoho, a přivedl ho na Cestu Sjednocení, a on po ní šel triumfuje tím, vzdáváje Bohu chválu pouhými slovy, až padl, jak se mu zdálo, s výše pýchy do hlubiny zoufalství, a ležel tam nyní, vyloučen z Velebnosti, po které toužil.

Zde jest věc velmi podivná, a nevím, vysvětlím-li ji.

Chápete poněkud, milé dítky, z toho, co jsem slyšel se rtů mistra Richarda — čím to trpěl. Ale přes to všecko, co na něm leželo, pozoroval později, byť ne v tu chvíli, že v něm bylo cosi, co se nepoddávalo té agonii. Jeho tělo bylo shrouceno, a jeho duch omráčen a jeho duše zatemněna v té *Noci*, ale byla v něm

* „Odejdi ode mne, neboť jsem člověk hříšný, Pane“ (Luk. v. 8.)

ještě jedna mohutnost, kterou nazýváme vůlí (a která jest pravou podstatou člověka a dle které bude souzen), která ještě neklesla a nezvolala, že tomu jest tak, jak nepřítel namlouval.

Byl v něm, pozoroval později; zápas bez pohybu. Bylo to, jako když dva zápasníci zápolí, jejich údy jsou v křížku, ani se nepohnou, zdají se v klidu, ale zatím se napínají všemi silami.

Tak zůstal celou tu noc v té agonii, nevěda, že něco dělá nežli že trpí; spatřil světlo na zdi a uslyšel kohouty kokrhati — aspoň si na to vzpomínal později. Ale neulevilo se mu až ráno; a o té úlevě, a jak se to přihodilo, povím vám nyní.

Jak sir John přišel zase do poustevny a co tam uzřel

Ecce audivimus eam in Ephrata: invenimus eam in campis silvae.

Aj, slyšeli jsme o ní v Efratě: našli jsme ji na polích lesa. — Žalm cxxxi.6.

Zvláštní jest, pomyslíme-li, že jiní chodili po své práci v paláci a nevěděli nic o tom, co se dalo. Ale ještě zvláštnější jest, že já toho rána jsem sloužil mši ve své dědině a neomdlel jsem bázní nebo žalostí. Ale tak tomu vždy bývá, Boží milující dobrotou, neboť nikdo by nesnesl býti na živu, kdyby věděl vše, co se děje zároveň na světě.* . . .

*Sir John připojuje několik úvah pochopitelného rázu.

Ležela na mně toho rána jakási tíže, ale myslím, že ne větší než každý den od té, co nás mistr Richard opustil. Ještě nebylo pole-dne, když se mi přihodilo něco neobyčejného. Bylo to ve středu po Božím Těle, šestý den ode dne, kterého odešel.

Jen jeden člověk věděl něco o tom, co se dalo ve vnitřním světě, a to byl ankret v celle u opatství, ale o tom uslyšíte na příslušném místě.

O tom, co se událo toho dne, dověděl jsem se od starého kněze, s kterým jsem se později sešel a který byl tehdy v paláci. Byl kaplanem mylorda kardinála a jmenoval se

Vyprávěl mi, že velmi záhy toho rána mylord proň vzkázal a pravil mu, že po obědě miní vyslychati mistra Richarda, aby poznal, možno-li jej podrobiti soudu pro očarování krále. Nebylo tam jediného člověka, který by byl pochyboval, že krále neočaroval, neboť jeho milost král seděl omráčen po dva dni od té chvíle, co slyšel ty zvěsti od svatého mlá-dence. Byl po oba dni na mši, s tvářemi vpad-lými, a pojedl něco v soukromí a spal v šatech na křesle; a na nikoho nemluvil a nikoho, zdálo se, neslyšel. Býval sice vždy vážného

á tichého ducha, rád se modlíval a poslouchal kázání raději než hovory, ale toto byla první z těch zvláštních návštěv Božích, kterých se mu tak často dostávalo v letech pozdějších. Ti tedy (a zejména mylord kardinál), kteří ho nyní viděli v takovém stavu, nepochybovali, že v tom jest nějaké čarodějství a že mistr Richard jest čaroděj; neboť zpráva o Quinte-Essenci — o kteréž tehdá ještě nic se nevědělo — a jak nemohl odříkati otčenáš, když mu to bylo uloženo — to vše se rozletělo po dvoře jako oheň.

Ale o klerikovi, který za ním přišel a pokoušel se ho zviklati, neslyšel jsem vyprávěti nic, leč až z úst mistra Richarda. Nikdo nevěděl o tom, co se stalo, a někteří později myslili, že to nepřítel přišel k mistru Richardovi, ale někteří zase, že to byl opravdu některý klerik ode dvora, jenž snad uzmul klíče a šel tam, aby si získal přízně, přemluví-li mistra Richarda, aby se přiznal, že to vše bylo obluzení. Já sám nevím, co si o tom mysleti.* . . .

*Domýšlím se, že sir John se klonil k mínění, že to byl ďábel, neboť na tomto místě dosti rozvláčně pojednává o rozličných příhodách, kdy Sa-

Nuže starý mistr... sloužil mši před mylordem kardinálem o sedmé hodině a potom šel do své jizby, ale byl ihned zase povolán k mylordovi, jenž se jevil u velikém zmítání. Privil mu mylord, že kdosi přišel od ankreta s výzvou, aby mistra Richarda propustil, neboť nepřivodil prý králi toho sklíčení ten mládenec, ale všemohoucí Bůh.

„Ale on si nebude hráti u mne na Pilátovu ženu“, pravil mylords velikým vztekem. „Projednám tu věc. Vizte, abyste byl u mne, mistře kněže, v poledne, a uvidíme spravedlnost. Nepochybuj, že mladého muže bude postavit na soud.“

Privil též klerikovi, že mistr Blytchett jest u velikých obavách o jeho milost, a že dvůr by se bouřil, kdyby se něčeho opominulo. Seděl prý včera večer tři hodiny s.... a s.... a s....* a všichni prý se vyslovili totožně. Ani však se nezmínil o zbičování mistra Richarda, a opravdu věřím, že o něm nic nevěděl.

tan takto vystoupil. Z jeho slov jako by vyplývalo, že jest zvláštní a kynickou zálibou Pána zla přestrojovati se v církevníka.

* Bylo by zajímavě zvědět, kdo byli tito tři.

Výslech tedy byl určen na poledne a místem ustanoven soukromý přijímací pokoj mylorda kardinála.

Nuže toho rána, jak jsem vám pravil, bylo mi stejně těžko jako v předchozí dni. Vzpomněl jsem jména mistra Richarda před Bohem na oltáři, a o desíti jsem na faře obědval. Byl jasný parný den a měl jsem okna otevřena a poslouchal jsem bzučení včel, jež čile poletovaly v zahradě. Vzpomínám si, že jsem byl zvědav, vědí-li něco o mém milém mládenci, neboť jsem soudil, že jsou Bohu velmi blízko, blíže snad než kteříkoli z jeho nerozumných tvorů, a proto Svatá Církev ve svatvečer velikonoční říká tak podivuhodné věci o nich a o jejich díle.*

Neboť ony dělají nejdříve vosk a potom med. Vosk v chrámě dává světlo a čest Bohu, a k plástu medu přirovnává David slovo Boží.** ...

Není tedy zvláštní, že jsem myslel o včelách a o poznání, které mají.

* Poukazuje na Exultet, jež zpívá jáhen dle římského ritu na Bílou Sobotu.

** Sir John píše dále jednu nebo dvě stránky v tomto smyslu.

Poobědvav zdřímám jsem si, jak obyčejně, a posledním zvukem, který jsem slyšel, a prvním po procitnutí bylo bzučení včel. Probudiv se pomyslí jsem si, abych si vyšel k domečku mistra Richarda a podíval se, jak tam jest. I vzal jsem si hůl a šel jsem.

V lese, kterým jsem šel před šesti dny, když sem se ubíral letního večera s mladým mužem, bylo chladno a tma a bylo velmi ticho. Neslyšel jsem než bzukot much, a přicházejí blíž, hrčení vody po kamení cesty, která přetíná potok vedle lávky. Pak jsem vyšel vedle branky na louku, a moje oči byly oslněny po temnu lesa prudkým světlem slunečním.

Stál jsem u branky dobrou chvíli, opíraje se o ni rukama (neboť cítil jsem se těžkým a unaveným) a dívá se po louce, žlutající se kvítím, k zelenému lískoví za ní, a mezi mnou a lesem vzduch se tetelil jako hrůzou nebo radostí, nevěděl jsem čím. Viděl jsem též otevřené dveře chyšky a její klenulou doškovou střechu a dvířka opřená o zeď, jak jich nechal, a po obou stranách hlohy zdvihaly svoje svítící hlavy.

Milé dítky. nestydím se vám říci, že jsem toho všeho příliš jasně neviděl, poněvadž moje

oči byly zatemněny pomyšlením, že pána toho všeho tam není, a že nevím, kde jest a jak se mu daří. Prosil jsem svatého Jiljí z té duše, aby mi bylo dopřáno zase ho uviděti a procházeti se s ním, jako jsem setak často procházel. A na konec, když jsem uslyšel zvonit přes les poledne jsem a pozdravil naši Paní a pomodlil se k ní za mistra Richarda, pomyslel jsem si, že půjdu dále a podívám se do chaloupky.

Kráčeje pozoroval jsem, že setam též hemží včelami, poletujícími v poledním slunci prudce sem a tam, ale ukázalo se mi jich brzy ještě víc. Zaslechl jsem totiž kolem sebe silné bzučení. Nejdříve jsem nepoznával, odkud přichází, ale v tom jsem uzřel veliké mračno včel, rojících se před chaloupkou, jako se v létě rojívají. Byl jsem tím polekán, nevím proč, ale zdálo se mi, že včely jsou kolem mne, *semitam meam et funiculum meum investigantes; omnes vias meas praevidentes*.* Nuže patřil jsem na ně chvíli, ale zdálo se, že mi nemíní ublížiti, než přece jsem nechtěl jíti do chaloupky, dokud se tam rojily, a jen jsem se díval

* „Stezku mou a provázek můj zkoumajíce; všechny cesty mé předvídajíce“ (z Žalmu cxxxviii.)

do ní s místa, ná němž jsem stál. Mnoho jsem neviděl, měl jsem oči příliš zemdleny sluncem, jež mi razilo na hlavu, a bylo to snad Božím úmyslem, abych tam nevešel a neviděl, čeho jsem nebyl hoden spatřiti.

Měl jsem též jakousi bázeň v srdci, byla to taková bázeň, jako když jsem patřil na mistra Richarda šest dní před tím, an se modlil. Tak jsem stál nedaleko dveří a patřil jsem do nich a na včely. Z nitra chaloupky jsem neviděl než kousek upěchované hliněné podlahy a závojem včel, jež se kmitaly sem tam, provádějící svá mysteria, zelenavé světlo okna, hledícího dolískového háje, a na něm obraz Matky Boží.

V tom náhle má bázeň vzrostla ve veliký strach, a zavolal jsem, co myslím bylo jméno mistra Richarda, neboť se mi zdálo, že stojí blízko mne, ale nedostalo se mi odpovědi, a podívav se poněkud lépe, obrátil jsem se cestou, kterou jsem přišel.

A tu, milé dítky, událo se něco zázračného.

Když jsem došel k brance a prošel jí, otočil jsem se zase k chyšce, zahanben za strach, který na mně ležel cestou tam, neboť jsem šel jako člověk, na kterém leží noční můra, neodvažuje se otočiti hlavou.

**Óbrátiv se zahlédli jsem samého místra Ři-
charda, v jeho hnédé kutně a bílých rukávech,
stojícího ve dveřích chaloupky, s rukama roz-
přaženými, jako by se protahoval nebo též jako
je náš Spasitel rozpínal na kříži. Nemohl jsem
pozorovat jeho tváři, neboť za okamžení zmi-
zel, dříve než jsem měl kdy viděti ho jasně,
ale jsem jist, že jeho tvář byla vesela, neboť
byla to hodina, kdy došel úlevy před mylor-
dem kardinálem a vykřikl, jak na příslušném
místě uslyšíte.**

**Stál jsem tam dlouho, rozpřahuje ruce a
volaje jeho jménem, ale nebylo viděti než cha-
loupku a její otevřené dveře a hlohy poté i oné
straně a les vzadu a žlutě kvetoucí louku pře-
de mnou, a žádného zvuku nebylo slyšeti než
bzučení včel a hrčení vody. A neosměloval
jsem se jíti znovu k chaloupce nebo vkročiti
na louku.**

**I šel jsem domů a nikomu jsem o tom ne-
pověděl, soudě, že to vidění bylo pro mne sa-
mého, a na večer přišel ke mně posel se vzká-
zem, abych přišel do města, a s listem od sta-
rého kněze, o kterémž jsem se zmínil.**

**Jak přišel posel pro mistra kněze;
jak mistr kněz přišel do ložnice krá-
lovy: a co slyšel o jménu Ježíšovu**

***Dum anxietur cor meum: in pe-
tra exaltasti me.***

**Když se kormoutilo srdce mé, na
skále vyvýšil jsi mne. — Žalm lx. 3.**

**Toto bylo to psaní, jež jsem četl ve své svět-
nici ten večer, an onen sluha v livreji stál u
mne, uprášen, jak jel na koni. Mám je dosavad
(jest v mešní knize, jež stojí vedle mého psa-
cího stolku; najdete je tam, až se odeberu vy-
dati svůj počet).**

**„DŮSTOJNÝ A VELECTIHODNÝ
SIRE JOHNE CHALDFIELDE —**

„Jest zde mladý muž jménem mistr Richard Raynal, a pravím vám, že jste jeho přítelem. Rád by vás uviděl, dříve než umře, neboť byl zapatřen a nebude živ mnoho dní. Jeho milost poručila, aby se rychle pro vás jelo, neboť miluje tohoto mladého muže a má jej za služebníka Božího. Co toto píšu, jest u mistra Raynala. Obávám se, že to bude pro vás těžká zpráva, sire Johne, proto nepíší více, ale poroučím se vám a prosím vás, abyste se vzmužil a pospíšil sem s milostí Boha, kterýž vás vždycky měj ve své ochraně.“

„Psáno ve Westminsteru, ve čtvrtek po Corpus Xti.“

„Váš

„.“

Ptal jsem se muže, jenž psaní přinesl, mohl-li by mi pověděti něco více, ale mohl říci jen to, že byl na dvoře u soukromých schodů páne kardinálových — kdež se shromáždilo lidu, aby viděli mistra Richarda vycházeti, a že nastal zmatek a rány bušily a že halapartníci mu běželi na pomoc. Potom už neviděl nic, ale

myslil, že mistr Richard byl zase veden do paláce, a slyšel, že byl bolestně zraněn a zbit a nepodobalo se, že se z toho uzdraví.

Nebudu vám povídati, milé dítky, o své jízdě do Londýna té noci, toliko že jsem se, myslím, nepřestal modliti od toho okamženi, co jsem vyjel, až do té, co za Lambethským Zámkem začalo svítati a přeplavili jsme se na přívoze. Volal jsem ve svém srdci s Davidem: *Fili mi, Fili mi; quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, fili mi, fili mi?** A modlil jsem se o dvě věci—aby Bůh mi odpustil, že jsem nechal mládence odejít, a aby mi bylo popřáno zastati ho ještě živého. Za více než za to neosměloval jsem se prositi, a nevím ani nyní, měl-li jsem prositi o to první.

Bylo to podivné svítání, jež jsem viděl, když jsme se převáželi; mlha vystupovala od vody, ukazujíc na veliké parno, a nad ní vysoké střechy a věže jako milostné město Boží a nade vším klenulo se nebe zlaté barvy, potažené šňůrami perel. Povzbuzovalo mne jaksi, že takto přijdu k mistru Richardovi.

* „Synu můj, synu můj, kdo mi dá, abych umřel za tebe, synu můj, synu můj?“ — II. Král. xviii. 33.

Již v tu hodinu mnoho lidí bylo vzhůru. U přívozu byl veliký muž, hledící přes řeku k paláci; myslím, že to byl ten, jenž převezl mistra Richarda z lásky k svatému Jiljí a k svatému Diviši, ale té části vypravování jsem tehdy ještě neznal a nikdy jsem ho již nespatriil.

Na dvoře i po chodbách, jimiž jsme procházeli, pobíhalo sem tam mnoho lidí. Bylo mi později řečeno, že nikdy tam nebylo viděti takového ruchu v tu hodinu od té noci, co umřela králova matka. Všichni čekali zprávy o mládenci a hleděli na mne velmi zblízka a slyšel jsem, jak moje jméno běželo přede mnou, jak jsem šel.

Posléze jsme přišli k velikým dveřím a byli jsme vpuštěni, a byl jsem v ložnici králově.

Byl to tichý pokoj, i popíšu vám jej nyní, ačkoli tehdy jsem z něho málo viděl.

Uprostřed, hlavou ke zdi, stála vysoká postel, s nebesy a čtyřmi sloupy z krouceného dřeva, velmi dovedně vyřezávaného, se štíty, na nichž byly zobrazeny nástroje umučení našeho Spasitele. Na koberci pod nebesy nad poduškou byl znak králův, vyšívaný mod-

ře a červeně a zlatě. Čalouny na zdích byly celé tmavomodré, a byla na nich vyšívána všelijaká hesla, a visely s dřevěné lišty pod stropem, jakého jsem nikdy dříve ani později neuviděl. Byl z malovaného dřeva, rozděleného na hluboké čtverce, a vprostřed každého čtverce byl erb. Podlaha byla všude pokryta sítinou, nejčistší a nejvonnější, jakou jsem kdy voněl. Myslím, že do ní bylo vtroušeno zelin a bobkového listí.

Viděl jsem to teprve později, neboť když jsem tam vstoupil, záclony byly staženy přes okna krom jednoho, kterým proudil chladný vzduch od řeky a bledé ranní světlo, a na stole u lůžka hořely dvě svíce. Ve světnici bylo tma, ale viděl jsem, že asi dvanáct osob stálo u zdí a jedna u každých dveří.

Neměl jsem však oči pro ně a šel jsem rychle po síti, a obcházeje postel v nohách, slyšel jsem znovu šeptati svoje jméno, a král vstal s místa, kde byl klečel.

Vylíčil jsem vám již jeho tehdejší vzezření, proto zde nebudu povídati více, leč že byl v úplném úboru, poněkud nespořádaném, a s hlavou nepokrytou. Plakal asi též, neboť měl oči červené a opuchlé, a rty se mu třáslly,

když pozdvihoval ruky. Ani promluvití nemohl.

Poklekl jsem a políbil jsem mu rychle ruku a hned jsem zase vstal. Mistr Richard ležel na levém boku, odvrácen ode mne, že jsem neviděl jeho tváře, ale věděl jsem, že ještě není mrtev, sice by býval ležel na znak, ale byl přece jako nebožtík. Hlavu měl celou ovázanu, krom na té straně, kde jeho dlouhé vlasy mu splývaly po skrání, a jeho holá paže ležela na bohaté pokrývce, osmahlá po loket od jeho kopání a jako mléko bílá až po rámě.

Vida to, klekl jsem též a skryl si tvář do dlaní, a ač jsem cítil, že král mi položil prsty na rámě, nemohl jsem pozdvihnouti očí. Ale neplakal jsem jediné žalostí; děkoval jsem Bohu všemohoucímu, jenž mi dopřál uviděti mistra Richarda ještě živého.

Nevím, jak dlouho trvalo, než jsem se podíval, ale všickni byli zatím vyšli z komnaty krom krále a mistra Blytchetta, lékaře, jenž seděl na pravé straně postele.

Nyní jsem obešel na druhou stranu, a král se mnou, a tu jsem uzřel tvář mistra Richarda. Nemohu vám pověděti, co vše jsem v ní viděl, neboť není slov, jež by vyjádřila pokoj, jaký

v ní sídlil; jeho oči byly zavřeny pod zacele-
ným šrámkem, jež utržil v klášteře, a jeho
rty byly otevřeny a usmívaly se; pohnuly se
dvakrát nebo třikrát, co jsem naň hleděl, jako
by s někým rozmlouval, a potom ustaly a
znovu se usmívaly. Ale to bylo jen slabě znáti,
jako by duše byla daleko uvnitř v nějaké tajné
komnatě se společností, která ji milovala.

Tu jsem se zeptal, přijal-li svého Tvůrce,
a král mi pravil, že přijal, a zpověď též a po-
mazání — vše minulý večer, když se na chvíli
vzpamatoval a žádal si kněze. Vyslovoval prý
při tom též moje jméno, i řekli mu, že pro mne
poslali, i zdál se tím uspokojen.

Brzy po té pravil mi mistr Blytchett, že mo-
hu na chvíli odejít a pojísti a že pro mne po-
šle, probudí-li se mistr Richard. Ale řekl jsem,
že nepůjdu; až král mne vybízel, abych šel,
řka, že on též tam zůstane a ručí svým slovem,
že budu zavolán.

I odešel jsem do přijímacího pokoje a umyl
jsem se a pojedl jsem, a za chvíli přišel za
mnou starý klerik, který mi psal ten list, a po-
zdravoval mne.

Byl jsem žádostiv zvěděti, jak se vše událo,
i seděli jsme dlouho na stoličce u okna, any

dveře do ložnice byly pootevřeny, a on mi vyprávěl. Nepromluvil jsem ani slova, až to dopověděl.

Udalo se to takto.

Bylo posláno pro mistra Richarda do jeho celly, aby byl přiveden do hovorny mylorda kardinála, ale mylord nebyl proň připraven, i bylo mu státi na dvoře a čekati, až se mylordu zalíbí. Proslechlo se, kdo tam jest, i sběhlo se mnoho lidí se všech stran, jedni z paláce a jiní z ulic. A tak křičeli proti mladému muži, až bylo posláno na strážnici pro halapartníky, aby ho ochránili od jejich násilností. Tento kněz vyhlédl na ten hluk z okna a vida ten shon, prosil mylorda, aby bez meškání dal vězně vpustiti. I byl přiveden, a jeden muž byl postaven ke dveřím soukromého schodiště, kterými přišel. Tehdy tento kněz ho spatřil tváří v tvář, a pokusím se napsati jeho slova, jak mi je pravil.

„Přišel jsem do přijímacího pokoje“, pravil, „dveřmi za křeslem mylordovým, když mistr Raynal tam byl uveden druhými dveřmi.“

„Nikdy jsem nespapřil takové papřívání, sire Johne, jako jsem spatřil tehdy. Byl jen ve

své bílé suknici, s pěti ranami na prsou, a ve svých opáncích. Ale jeho tvář byla tváří mrtvého; víčka měl spadlá na líce a rty odchlípeny, že jsem viděl jeho holé zuby.

„Vedli ho dva pod paží, ale přes jejich oporu byl by padl, proto jsem rychle pošeptal mylordovi, aby se mu poručil posaditi. Ale mylord byl něčím zaujat a pln starostí, neboť byl právě přišel od krále, jemuž nebylo lépe a nechtěl nic jísti ani mluvit. Nedbal tedy na mne a náhle jal se vyptávati mistra Richarda, naléhaje naň, aby se přiznal, co udělal, a vyhrožuje mu tím a oním, nebude-li mluvit.

„Ale mistr Raynal nemluvil ani nepozdvihl očí; zdálo se, jako by neslyšel ani slova.

„Tu mylord mu pravil, že nepohnuly-li jím tresty časné, žádá si snad duchovních — neboť mylord byl velmi rozhněván a stěží věděl, co praví. Ale mistr Richard nedával odpovědi. Povím vám, sire Johne, upřímně, myslil jsem si, že není než blázen, když k takovému hněvu dráždí mylorda svým mlčením, neboť nebylo možno, aby byl neslyšel: mylord křičel, že by byl mrtvého probudil, a viděl jsem vzadu lidi, některé smějící se a jiné vážné.

„Bylo asi půl hodiny s poledne, než mylord

dokončil svůj výslech a spolehl do křesla, rozlicen, že nedostává odpovědi, ač ti, kteří mistra Raynala drželi, třásli jím sem a tam.

„Po té přišel konec.

„Pozoroval jsem mistra Raynala velmi bedlivě, divě se, pomátl-li se nebo ohluchl-li, a znenadání pozdvihl oči a otevřel ústa. Zdálo se, že pohlží na mylorda, ale on viděl něco jiného.

„Nemohu vám vylíčiti, sire Johne, jaká to změna se na něm stala, leč řeknu-li, že myslím, že podobné vzezření měl asi Lazar, když slyšel hlas našeho Spasitele Krista, když ho volal ležícího v hrobě. Nebyla to již tvář mrtvého, ale živého, a když se ta změna ukázala, pozoroval jsem, že mylord kardinál se vztyčil na svém křesle a též upřel zrak, tuším na mladého muže. Ale nemohl jsem odtrhnouti oči od tváři mistra Raynala.

„Tu náhle mistr Raynal se usmál, vydechl z hluboka a zvolal. Bylo to jen jediné slovo; bylo to svaté jméno JEŽÍŠ.

„Hned poté jsem postřehl, že mylord kardinál na to zvolání vstal, ale pak zase sedl a učinil pohyb rukou, a muži, kteří drželi mistra Raynala, obstoupili ho a šli zástupem ke dveřím.

„Mylord kardinál se obrátil ke mně, a jakživ jsem ho neviděl tak vzrušeného, ale pořád nemohl promluvit, a zatím co jsme se na sebe dívali, všude bylo veliké vzbouření — na dvoře i v paláci.

„Stál jsem tam nevěda, co učiniti, a mylord vyrazil k oknu. Pohleděl dolů a vykřikl, a poté vyběhl z místnosti, a když jsem se dal za ním, vrazil tam kdosi dveřmi, jež byly za křeslem.

„Kde jest mylord kardinál?“ volal: „král proň posílá“.

„Nuže konec toho všeho byl, že mistra Raynala zavedli zase do vězení, zraněného a zbitého na smrt. Zástup, jenž naň čekal, vrhl se naň, jak vycházel — bývalo by bylo třeba poslati napřed více halapartníků, aby chránili cesty, a cestou potkal se s ním král (neboť byl se zase vrátil k smyslům) a zbledl zase v barvu popela, volaje s pláčem, že jeho zbabělé srdce opět zabilo* služebníka Božího, ale nevím, co tím mínil. Mistr Raynal byl odveden

*Byl-li tímto králem Jindřich VI., může se to vztahovati na Johanku z Arku. Ale Jindřich byl v čas její smrti teprve dítětem. Nanejvýš to může býti dohad.

do ložnice královny, a později přišel mylord, a král zůstal u něho a pořád od té chvíle naříkal.“

Tu jsem dal knězi otázku.

„Mylord kardinál?“ pravil jsem.

„Krom krále nikdo od včerejška nespátřil mylorda kardinála.“

Seděli jsme ještě chvíli mlčky, a po té přišel pro mne mistr Blytchett.

Ó meditacích sira Johna v Paláci Westminsterském

Existimabam ut cognoscerem hoc: labor est ante me.

Snažil jsem se, abych to poznal: ale práce to jest přede mnou. — Žalm lxxii. 16.

Mistr Blytchett mi pravil, že mistr Richard ještě spí. Pouštěl prý mu v noci žilou a mírnil horečku, ale jen Bůh může zachrániti jeho život. Pro sebe usuzoval, že mladý muž umře do večera, a nevěděl, bude-li ještě mluvit.

Mistr Blytchett mne k sobě připoutal; zdál se mrzoutem, ale se sladkostí vespod; a takové duše miluji. Miloval jsem ho více než krále, tehdy i později. Tehdy se mi král jevil chybným na rozum — Bůh mi odpusť! — ne-

boť jsem nebyl tehdy slyšel, co mi o něm řekl mistr Richard později, ani že takové mínění bude částí jeho utrpení.

Děkoval jsem mistru Blytchettovi za to, co vykonal pro mého mládence; ale on se na mne obořil.

„Já jsem byl úplně proti němu“, pravil, „na počátku. Myslíl jsem o něm, že jest potřeštěnec a blázen a že si drze osobuje úlohu, k níž není povolán. Ale nyní —“ A víc nechtěl říci.

Zdálo se, že mnozí na dvoře byli takoví. Byli skoro všickni nejdříve proti němu; ale když poznali, že byl na smrt zraněn, a slyšeli, co král řekl o něm, a viděli červenou tvář mylorda kardinála zrosenu slzami lítosti a hněvu, když vytrhl mládence z jejich rukou; a když požvatlali s vrátným kláštera a slyšeli svatého ankreta, an hřímá ve své celle proti Jerusalému, který zabíjí proroky; a na prvním místě připomínali si nebo si vyprávěli vespo-
lek o tváři mistra Richarda, když vycházel ze soukromého schodiště, než byl dole zbit, — jako Melitští — *convertentes se dicebant eum esse deum*.*

* „Obracejíce se pravili o něm, že jest bůh“ (Skut. xxviii. 6.)

Mluvil jsem toho dopoledne s mnohými (neboť pro svého mládence nemohl jsem vykonati nic), kteří přicházeli, aby uzřeli člověka, který ho tak dobře znal a byl jeho přítelem v kraji.

A po obědě přišel mylord kardinál, aby mne uviděl, i byl jsem zaveden do přijímacího pokoje.

Jeho rudá tvář byla všecka opuchlá a potrhána žalostí nebo starobou, a chvíli nemohl promluvit. Chodil sem a tam, při čemž krvavý háv vlál za ním, a zastavoval se u okna, dívaje se po lodicích, jež jezdily mimo, až myslím na mne zapomněl. A posléze promluvil.

„Nevím, co vám říci, sire Johne, nebo co říci všemohoucímu Bohu o této věci. Zdá se mi, že jsme byli všichni slepými a hluchými zmijemi, a též se zmijím jedem pod jazyky — až na jednoho nebo dva prosté lidi a mylorda krále, který v něm poznával proroka, a ankreta, který nám říká, že všickni budeme zatraceni za to, co jsme spáchali, a vás. Tolik těch divokých oslů, hýkajících a kopajících, že když přišel, nerozeznali jsme ho, že jest oslátkem, na kterém náš Pán přijel do města,

a nyní, jako tehdy bylo, *Dominus eum necessarium habet.**

„Ale vím, co bych rád, aby mu bylo řečeno, ač se toho sám neosměluji říci nebo pohleděti naň — a to že ho prosím, aby nám odpustil a přednesl naše jména před Pánem Bohem, až přijde před jeho Velebnost.“

„Řeknu mu to, mylord“, pravil jsem klidně, neboť jsem nepochyboval, že mistr Richard ještě promluví, než umře.

Za chvíli pak se mylord kardinál ptal, jak mu jest, i pravil jsem mu, že celý ten den potichoučku leží nemluvě a nehýbaje se, a po té věda, čeho by si mylord přál, zval jsem ho jménem Ježíšovým, aby přišel a podíval se naň. Zatím nemohl, ale později přišel a klekl si vedle krále.

Mistr Richard ležel nyní na znak, ruce maje zakryty a složeny na prsou, a rty jeho se poněkud pohybovaly, bez hlesu. Myslím, že nikdy neměl tak dlouhé a tak nebeské rozmluvy, jakou byl oblažen tehdy. Nevím, vyrušil-li ho příchod kardinálův nebo zda na onom skrytém místě, kam se jeho duše uchýlila, slyšel, co jsme si pravili, ale promluvil hlasitě,

* „Pán ho potřebuje.“ (Luk. xix. 34.)

ponejprv za ten den, a toto byla jeho slova:

*„Et dimitte nobis debita nostra; sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.“ **

Viděl jsem, jak tvář mylordova se schýlila na jeho ruce, a králova tvář se pozdvihla a hleděla naň. A hned po té mylord vyšel.

Nemohu vám pověděti, milé dívky, jak ten den uplynul, neboť to byl den, jakého jsem nikdy nezažil. Zdálo se mi, že není času, ale že vše se zastavilo. Vně v paláci bylo jednak ticho jako v hrobě, neboť král tak byl poručil, jednak bylo slyšeti hluk od řeky, jemný a jasný a zřetelný, šumění vody rákosím a po kamení a výkřiky pramařů na druhém břehu a tlukot jejich vesel, jak převáželi lidi.

Zatím co jsem stál u okna říkáje hodinky, jel po řece člun a hovořilo se na něm, a rozuměl jsem dosti, abych poznal, že hovoří o mistru Richardovi, a slyšel jsem, jak jeden vyprávěl ten příběh jinému, a viděl jsem ho, jak ukazuje k oknům paláce. Ale když mne zahlédli dívajícího se z okna, ustali v hovoru.

Chvíli po večerním zvonění mistr Blytchett odvedl krále k večeři, i zůstal jsem u mistra

* „A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme svým vinníkům.“

Richarda sám, ale věděl jsem, že sluhové jsou na chodbě a že je odtud mohu zavolat, bylo-li by jich třeba.

I posadil jsem se u podušky a dlouho jsem naň patřil.

Povím vám, milé dívky, něco z toho, o čem jsem tehdy přemýšlel, neboť v takových chvílích, kdy oči jsou omyty slzami, duše zírává na pravdu a vidí ji takovou, jak jest*...

[Přemýšlel jsem o ironii, jež vyznačuje skutky našeho Pána. Mistr Richard nesl poselství o utrpení jiného a v přinesení jeho našel utrpení svoje. Bylo to, jako když děti si hrají na věšení vraha nebo zloděje a jeden jest vybrán, aby byl vězněm, a jiný, aby ho věšel, a potom na konec když vše jest připraveno, oni se obrátí na popravčího a poroučejí mu, aby se připravil sám na zbičování a na smrt místo onoho, nebo mají býti oběšeni oba. Ale náš

*** Pominul jsem z valné části úvah sira Johna. Některé jsou příliš běžny i na toto dílo, a jiné jsou tak zmateny, že škoda by bylo prepisovati je. Sir John asi velmi rád kázal. I toho, co jsem podržel a vložil do hranatých závorek, mohou při čtení pominouti, kdo raději si doplňují svým vlastním výkladem.**

**Pán není ukrutný jako takové děti, nýbrž do-
brotivý, a myslím, že tak s námi činí, aby nám
ukázal, že život není než hrou a škraboškou
a že běží o to, aby Jeho vůle se stala, ať se jí
sebe více vzpíráme. Mimo to nás učí, že rány,
které utrpíme, jsou jen zdánlivy, jakkoli nás
na ten čas bolí, ale že jest třeba, abychom si
hráli se statečnou a veselou myslí a byli též
přívětivi a snadno si navzájem odpouštěli, a
že Jeho vůle vše pořádá a přisuzuje každému
odměnu na konec hry. A poněvadž to jest pou-
há hra, nejsme ve skutečnosti nikdo králi ne-
bo kardinály nebo chudasy; jsme všickni pou-
hými dítkami svého Otce, a na jednoho jest
z žertu vstavena koruna, a druhý oděn v krva-
vý háv a jiný v hnědou nebo bílou sukniči; a
na konec všecky tretky se zase složí do truh-
lice, uschovány na druhý den a jiným dětem,
a my všickni jdeme spat, jak nás Bůh stvořil.**

**Ale nesmíte si mysliti, milé dítky, že proto
náš život jest maličkostí; míním toliko, že jed-
na věc jest tak malá i veliká jako jiná, a že
děvčata trhající kvítí za májového jitra v kra-
ji jsou v stejné péči u Boha jako králové a kar-
dinálové, horlivě činní ve svých palácích, kte-
ří dávají jednomu řádovou stuhu Ducha Sva-**

tého a jinému stuhu konopnou. Žtoho důvodu asi náš Pán, když byl na zemi, dělal všecko. Jezdil na oslátku jako král; kraloval na kříži; stoloval s hříšníky; dělal po tesařsku stoly a stolice; hnětl z hlíny vrabce, jak se někde vypráví, a pouštěl je živé do vzduchu; a pravil, že ani jeden vrabec nepadne bez jeho lásky a bez jeho úmyslu; a konal vše a mluvil vše v témž duchu a v témž úmyslu, a na konec se usmíval a vzal si zase svou korunu a zasedl na věky *ad dexteram Dei*, aby nás tam též přivedl, a přispívá nám svou milostí, zejména v svátostech, bychom byli veselia důvěřivi.* ...

A též o tomto jsem přemýšlel.

Jest ku podivu, jak náš Pán dává svou pečeť na vše, co konáme, obracíme-li zřetel jen na jeho dílo a nemyslíme-li příliš vysoko o tom, co děláme sami. On způsobil, že mistr Richard nosil jeho pět ran, až si je zamiloval, a že rozděloval i svou potravu dle nich, a on podnítil svého sluhu, by mu řekl, že již nepo-

* Toto jest filosofie velmi záhadná. Zajisté jest buď velmi hluboká nebo velmi mělká. Ale jistotně není kynická. Takového chabého citu sir John jest neschopen.

třebuje plátenka, protože ponese rány na svém těle. A to i naplnil; neboť jak mi pravil mistr Blytchett, nebylo na těle mladého muže více ni méně než pět ran, které utržil od davu, jenž se naň vrhl, kromě pohmožděnin a podlitin. Též on způsobil, že mistr Richard byl tahán od soudce k soudci jako on byl tahán; že ho měli jedni za mistra, jiní za blázna; že byl převezen na lodičce člověkem, který si ho zamíloval; a že byl přistrojen v bílé roucho, aby byl souzen bez spravedlnosti; že byl hluch *sicut ovis ad occisionem . . . et quasi agnus coram tondente se**, s mnoha jinými rysy a znaky kromě těch, které teprve později se ukázaly, když muž bohatý se postaral o jeho pohřeb jako Arimathejský o jeho, a nasypal vonných zelin a vavřínového listí a myrty na jeho tělo.

Tak tomu bylo i s včelami, které jsem viděl** . . .

* „Jako ovce k zabití . . . a jako beránek před svým stříhačem“ (Is. liii. 7.)

** Sir John přičítá veliký význam včelám. Proč, nerozumím. Práví, že symbolisují veliké bohatství a štěstí.

**A opět jsem přemýšlel o sedmi dnech, které naplnil mistr Richard od té chvíle, kdy vykročil ze svého domečku, do té, kdy vstupoval do svého příbytku nebeského. Sedm dní jest doba dokonalosti; v sedmi dnech Bůh všemohoucí stvořil svět a vše, co jest na něm; a bylo sedm let hladu v Egyptě, na které Josef shromažďoval zásoby, a sedm let hojnosti.*
... A v sedmi dnech mistr Richard Raynal dovršil svou cestu, od zasetí pšenice a vína na Boží Tělo do svých radostných žní v nebesích...]**

Těžomnoha jiných věcech jsem tehdy myslel, jako se můžete dohadnouti — o poustevničce mistra Richarda v kraji, která ho již nikdy neuvidí (neboť nevěděl jsem tehdy, co král ve své blahovůli zamýšlí) a o zvířátkách, jež ho tak lítostivě očekávala, a potom o té veliké komnatě, ověšené královsky, ve které se zlíbilo Bohu, aby jeho miláček umřel. Patřil jsem též velmi často na mistra Richarda, jak ležel přede mnou, na jeho čistou bledost, bledší než jsem ji kdy viděl, a na jeho útlé prsty

*** Nemohu se odhodlati, abych sira Johna sledoval celým Starým a Novým Zákonem.**

zdrsněné motykou, a na jeho statnou paži a na jeho usmívající se ústa a zavřené oči, jež patřily na něco v nitru, čeho jsem já nebyl hoden viděti, a tázal jsem se často, co asi pravil našemu Pánu a svatým a co oni pravili jemu, a modlil jsem se, aby moje jméno bylo zmíněno mezi nimi, abych po všem, co jsem byl viděl a slyšel, nebyl vyvržen.

Když se setmělo (neboť neodvažoval jsem se rozžehnouti svíci) král znovu vešel, a když vstoupil, mistr Richard vyslovil moje jméno a pohnul rukou na koberci ke mně.

Jak mistr Richard se odebral k Bohu

Transivimus per ignem et aquam: et eduxisti nos in refrigerium.

Šli jsme skrze oheň a vodu: a vyvedl jsi v nás v občerstvení. — Žalm lxx. 12.

Král políbil mistru Richardovi ruku a žádal ho, aby mu odpustil a modlil se zaň, řka, že nic nevěděl o tom, co se dalo ty minulé dva dni, až když mistr Richard zvolal před mylordem kardinálem jméno Ježíš, ale žaloval na své zbabělé srdce, jak je nazýval.

A mistr Richard chvílku mluviv žádal krále, aby odešel, poněvadž prý mi mnoho má říci v soukromí.

Í vyšel král potichoučku a postavil kē dveřím jiné stráže, a my dva jsme dlouho seděli.

Byl jsem udiven silou a statečností mistra Richarda, neboť mluvil ke králi hlasitě, ale když král odešel, hovořil hlasem slabším, drže mne za ruku. Bylo úplně tma, neboť nechtěl světla, a neviděl jsem z něho než poněkud jeho vlasy a bledost jeho tváře pod nimi, až nadešlo svítání a jeho rozloučení se světem.

Vyprávěl mi nejdříve o tom, co dělal a co ho potkalo za ten týden od té chvíle, co jsme se políbili u hřbitovní brány -- všecko, jak jsem vám to vyprávěl. Hovořil tiše, jak jsem pravil, ale zasmál se chvílemi, a jednou nebo dvakrát se mu zachvěl hlas pláčem, když vyprávěl o milostné dobrotivosti Páně k němu. (Nepoznal jsem jak živ člověka, který by byl miloval Ježíše Krista tak jako tento.)

Dal jsem mu několik otázek, a on na ně odpovídal, ale smysl všeho, co pravil, byl takový, jak jsem napsal zde, a někdy jsem zapsal i jeho slova, jak je řekl.

Posléze přišel na konec toho, co měl pověděti, a jal se mi vykládati o *Noci Duše*, a tu mluvil velmi tiše, že jsem stěží slyšel, co pra-

vil, a spoloivce jsem jeho slovům nerozuměl,* neboť bylo to plno takových tajemství, jaká jen jiné duše kontemplativní by prohlédly — neboť všichni kontemplativní sdělují si navzájem tytéž věci, které viděli a slyšeli, a slovům, jichž který užívá, jiný z nich rozumí, ale ostatní nikoliv; neboť oni mluví o věcech, které vskuťku viděli, ale pro které není vlastních lidských slov, tak že si pomáhají, jak mohou.

Pravil mi, že stav, který jsem vám vylíčil, trval až do té chvíle, kdy přišel před pána kardinála, a že tudíž ač viděl lidské tváře a slyšel jejich řeči, byly mu pouhými stíny a šepty; neboť když (jak se mu zdálo) svojí vinou ztratil Boha, nebylo již ničeho, čím by mohl obcovati s člověkem.

Leč po celou tu dobu v něm byl zápas, o kterém jsem vám vyprávěl. Bylo v něm to, co nazýváme Vůlí, což napiato a silno pořád bojovalo proti zoufalství. Ani duch ani srdce nemohly mu přispěti v té *Noci*; jeho duch ho poučoval, že smrtelně zhřešil pýchou, jeho srdce nenalézalo nikde Boha, aby ho milovalo; a to ačkoliv si říkal, že Bůh jest hoden milo-

* Jsem vděčen, že sir John uznává svoje omezenosti.

vání a klanění, a že nemůže být svržen do pē-
kla leč z jeho řízení a úmyslu.

Než přes to vše a když všecko ho zklama-
lo, jeho vůle bojovala proti zoufalství (kteréž
jest antichristem pokovy*), ač si nebyl vědom,
že zápasil, leč až potom, neboť měl se, jak jsem
pravil, za zatracence.

Potom nedlouho po poledni, v tu chvíli, kdy
jsem viděl jeho obraz ve dveřích jeho poustev-
ny, jak rozpřahoval ruce jakoby po práci nebo
po spánku, dostalo se mu úlevy.

A toto jest jediná věc, o které mi nevyprá-
věl zúplna, aniž mi odpověděl, když jsem se
ho ptal, leč slovy „*Secretum meum mihi.*“**
Ale to vím, že viděl našeho Pána.

A to též vím, že tím viděním vrátilo se mu
jeho poznání a pochopil, že Láska jest vším.
Pochopil také, že zápasil a pochybeně. Usilo-
val nésti svoje hříchy, a na těch několik ho-
din náš Pán ho nechal nésti tu tíži. On, který
nese nebesa i zemi na svých ramenou a jenž
nesl břímě hříchů světa v zahradě a na kříži,
propůjčil té sladké duši, aby těch několik ho-

* Podivné rčení a myslím dosti příhodné. Domý-
šlím se, že vyšlo z mistra Richarda.

** „Mé tajemství jest moje“.

dín cítila tíži svých několika nevalných hříchů.

Když toto uzřel, pospíšil si opět svrhnutí je se sebe na něho, kterýž jediný může je nésti a býti živ, a vzýváti jeho Jméno; a v tom okamžení pochopil, pravil, jako dosud nikdy, něco z té muky a ze smyslu těch pěti ran, které byl uctíval tak dlouho v nevědomosti.

Ale co to viděl a jak se mu náš Pán ukázal, zda na kříži nebo jako dítě se světem v ručkách, nebo zda korunovaný růžemi s ostrými trny, nebo kdo byl s ním, byl-li kdo, toho nevím. Tehdy právě řekl „*Secretum mihi.*“ A toto řka dodal: „*Vere languores nostros ipse tulit; et dolores nostros ipse portavit.*“*

Potom ležel dosti dlouho mlčky, a nemluvil jsem naň. Když znovu promluvil, bylo to, aby mi připomenul mše, které se mají sloužiti, a potom mluvil o Quinte Essenci a pravil, že bude moje, přeji-li si jí, a všecky ostatní jeho věci že budou moje, abych s nimi učinil, jak se mi zlíbí, neboť neměl na světě příbuzenstva.

A když byl pohovořil o těchto věcech, král bázně vstoupil z přijímací světnice a stál u

* „Vpravdě neduhy naše on nesl, a bolesti naše on snášel.“ (Isai. liii. 4.)

dveř; viděl jsem bledost jeho tváře proti zá-
vėsům.

„Vejděte, pane králi,“ pravil mistr Richard slaboučce. „Vykonal jsem, co mi bylo vyko-
nati, a nyní nezbývá než skončiti.“

Král poklekl na druhý bok lůžka.

„Nepřejete si kněze, mistře poustevníku?“
ptal se.

„Sir John ihned bude čísti modlitby,“ pra-
vil mistr Richard.

Slyšel jsem, jak král polkl, než mohl zase
promluvíti.

„A budete na nás na všecy pamatovati?“
pravil, „před Boží Velebností, a zvláště namou
ubohou duši v jejím utrpení?“

„Kterak bych na toto mohl zapomenouti?“
ptal se mistr Richard, a z jeho hlasu jsem po-
znával, že se sám sobě vesele smál.

Ptal jsem se ho, nepřeje-li si světla.

„Ne, milý otče, bude světla dosti.“

Bylo to asi za hodinu — myslím, že když se
mistr Blytchett byl vrátil — co opět vztáhl ru-
ku, i poznal jsem, že si přeje, abych se modlil.

Bylo však světlo jen od hvězd, neboť svíci
nechtěl a měsíc ještě nebyl vyšel. I šel jsem k

přijímací světnici, a přišed do dveří spatřil jsem, že místnost jest plna osob, mlčky čekajících, ale bylo tak tma, že jsem neviděl, kdo vše to byli. Žádal jsem jednoho o svíci, a ihned mi byla přinesena, i viděl jsem, že tam byl mylord kardinál a ... a ...* a mnoho jiných. Byla to taková účast, že jen král by mohl míti takovou poslední hodinku.

Četl jsem tedy určené modlitby kleče ve dveřích, a ti, kteří byli za mnou, odpovídali mi.

Když jsem se domodlil, vstával jsem, abych se vrátil, a tu mylord kardinál mne chytil za rukáv.

„Pro lásku Ježíšovu,“ pravil, „zeptejte se, smíme-li vstoupiti.“

Vrátil jsem se a sklonil jsem se k mistru Richardovi a vzal jsem jeho ruku do své.

„Mylord a jiní by rádi přišli sem, milý synu“, pravil jsem. „Mohou-li přijíti, stiskněte mi ruku.“

On mi stiskl ruku, i zval jsem je potichu, aby vstoupili.

Vešli tedy neslyšně, jeden za druhým; viděl jsem hýbati se jejich tváře, ale víc nic —

* Jména jsou vypuštěna, jak obyčejně. Ta opatrnost písařova jest věru mrzuto.

mylorda kardinála a vysoké šlechtice a komorníky a jiné — až komnata jich byla zpola plna.

Dveře za nimi se zavřely, ale viděl jsem linii světla, která je ukazovala, ana v přijímací světnici vzadu hořela svíce; a slyšel jsem je dýchat a šustěti nohama o síti.

Pak jsem klekl, jakož i ostatní klekli, a očekával jsem začátku smrtelného zápasu, abych začal poslední doporučení duše.

Milé dítky, modlil jsem se u smrtelného lůžka mnohých, ale nikdy jsem neviděl nikoho umírat, jak umíral tento.

Záclony byly odestřeny a okna za mnou otevřena, aby měl dech na vypuštění ducha; a venku, jak jsem viděl obraceje se ku kleknutí, nebe se třpytilo hvězdami. To bylo všecko světlo místnosti; bylo to jen tmavé šero, a neviděl jsem z něho než co jsem dříve viděl, záblesk tváře na podušce a vedle ní jeho dlouhé vlasy. Jeho prsty byly v mých, ale byly již velmi zchladly.

Ale on byl řekl, že bude dosti světla, a také bylo.

Asi za půl hodiny se v komnatě poněkud světlilo, neboť obloha se rozjasnila vycháze-

jícím měsícem, i bylo viděti poněkud zřetelněji. Měl oči zavřeny a zdál se dýchatí potichoučku ústy.

Měsíc vyšel a světlo se rozlilo na podlaze vedle mne. Za chvíli bylo na třásních pokrývky a plížilo se ponenáhlu po leopardech a lilích, jež byly zlatě a modře vyšívány.

Posléze leželo polopříčně po lůžku, i uzřel jsem tvář královu, velmi bledou a melancholickou, na druhé straně, a mistra Blytchetta maličko za ním.

A nyní dostihlo ruky mistra Richarda a moje, jež ležely semknuty, ale moje ruka byla tak zdřevněla, že jsem v ní nic necítil; jen jsem viděl, že jeho prsty ležely v mých.

Tak světlo se doplížilo jeho paže až k rameni, a když dostihlo jeho tváře, viděli jsme, že se odebral k své odplatě.

Ó jeho pohřbu

Quam dilecta tabernacula tua : Domine virtutum.

Jak milí jsou stánkové tvoji: Hospodine vojsk. — Žalm lxxxiii. 1.

Na druhý den jsme odnášeli tělo mistra Richarda do kraje, s takovým účastenstvím, že bych si byl nepomyslil, že tolik lidstva jest v Londýně.

Král byl přikázal veliké bohatství koberců a čalounů a pohřební vůz ten, kterého se užívalo...

Rukopis končí přetržen na konci stránky.

D O B R É D Í L O
v Staré Říši na Moravě.
Pořádá a s pomocí
Boží a přátel Studia vydává
Antonín Ludvík Stříž.
Tento svazek 31.
jež natiskl
Frant. Obzina ve Vyškově,
vydán v měsíci červnu
l. P. 1916.